

VRAAGSPECIFICATIE ECOLOGISCHE EVALUATIE VAN DE
VIGERENDE NATURA 2000-BEHEERPLANNEN (VOOR DE
DESBETREFFENDE RIJKSWATEREN) ONDER BEHEER VAN
RIJKSWATERSTAAT

Bijlage K

Betreffende:
Ecologische evaluatie doelbereik voor de Natura 2000-gebieden in de
Rijkswateren

*Analyse van de succes- en faalfactoren ten behoeve van het ontwikkelen
van de volgende generatie beheerplannen en de basis voor landelijk
overzicht ten behoeve van handelingsperspectieven voor bestendig
doelbereik*

Project: [NATURA 2000, L.000394.0012 Natura 2000 Beheerplannen]
Zaaknummer: 31168108

Datum 29 JULI 2021

Colofon

Uitgegeven door Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Rijkswaterstaat Water Verkeer en Leefomgeving

Datum 29 Juli 2021
Status Definitief
Versienummer 3.0

Deze vraagspecificatie is gebaseerd op het standaardformat vraagspecificatie WVL versie 1.0

Inhoudsopgave

VRAAGSPECIFICATIE ECOLOGISCHE EVALUATIE VAN DE VIGERENDE NATURA 2000-BEHIEERPLANNEN (VOOR DE DESBETREFFENDE RIJKSWATEREN) ONDER BEHEER VAN RIJKSWATERSTAAT 1

1	Inleiding	5
1.1	Identificatie	5
1.2	Het programma	5
1.2.1	Beschrijving Natura 2000	5
1.2.2	Doelstelling Natura 2000	8
1.3	De opdracht	8
1.3.1	Achtergrond van de opdracht	8
1.3.2	Doel van de opdracht	9
1.3.3	Indeling in percelen	10
1.4	Leeswijzer	13
2	Opdrachtomschrijving	13
2.1	Generieke beschrijving	13
2.1.1	Randvoorwaarden	13
2.1.2	Beschrijving van de opdracht	14
2.2	Te leveren diensten en/of producten; perceel 1	21
2.2.1	Perceel-specifieke PSU met opdrachtnemer en opdrachtgever, bijgestaan door RWS-NN, RWS ZD en RWS WNZ	21
2.2.2	Plan van Aanpak, inclusief besprekingen	21
2.2.3	Concept-rapport evaluatie beheer, maatregelen en gebruik voor gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone	22
2.2.4	Definitief rapport evaluatie beheer, maatregelen en gebruik voor gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone	22
2.2.5	Deelrapport doelbereik	22
2.2.6	Analyse succes- en faalfactoren	23
2.2.7	Aanbevelingen t.b.v. verbeterpunten voor nieuwe beheerplannen	23
2.2.8	Voortgangsrapportage per perceel	23
2.3	Te leveren diensten en/of producten; perceel 2	24
2.3.1	Perceel-specifieke PSU met opdrachtnemers en opdrachtgever, bijgestaan door RWS-WNZ en RWS ZD	24
2.3.2	Plan van aanpak, inclusief bespreking	24
2.3.3	Deelrapport doelbereik	24
2.3.4	Analyse succes- en faalfactoren	24
2.3.5	Aanbevelingen t.b.v. verbeterpunten voor nieuwe beheerplannen	25
2.3.6	Voortgangsrapportage per perceel	25
2.4	Te leveren diensten en/of producten; perceel 3	25
2.4.1	Perceel-specifieke PSU met opdrachtnemers en opdrachtgever, bijgestaan door RWS-MN en RWS ZN	25
2.4.2	Plan van aanpak, inclusief bespreking	25
2.4.3	Concept van rapport inventarisatie en evaluatie beheer, maatregelen en gebruik voor gebieden IJsselmeer, Markermeer-IJmeer, Ketelmeer-Vossemeer, Zwarte Meer, Veluwerandmeren, Eemmeer-Gooimeer zuidoever	26

2.4.4	Definitief rapport inventarisatie en evaluatie beheer, maatregelen en gebruik voor gebieden IJsselmeer, Markermeer-IJmeer, Ketelmeer-Vossemeer, Zwarte Meer, Veluwerandmeren, Eemmeer-Gooimeer zuidoever	26
2.4.5	Deelrapport doelbereik	26
2.4.6	Analyse succes- en faalfactoren	27
2.4.7	Aanbevelingen t.b.v. verbeterpunten voor nieuwe beheerplannen	27
2.4.8	Voortgangsrapportage per perceel	27
2.4.9	Landelijke opbossing over de drie percelen	27
3.	Verdere eisen aan product(en) en proces	30
3.1.	Algemeen	30
3.1.1	Eisen aan producten	30
3.1.2	Eisen aan het proces	32
3.2	Openbaarheid van onderzoek	33
4.	Planning-, overleg- en betalingsschema	34
4.1	Basiseisen	34
4.1.1	Uitvoeringsplanning voor de perceelopdracht	34
4.1.2	Overlegmomenten	35
4.1.3	Betaling	35
4.2	Wijziging in de Planning wegens een optiejaar	35
Appendix 1: Overzicht organisatiestructuur opdrachtgever		37
37		
Appendix 2: Vraagspecificatie inventarisatie en evaluatie beheer en gebruik Waddenzee en Noordzeekustzone		38
Opdrachtomschrijving Evaluatie N2000 beheerplannen Waddenzee en Noordzeekustzone		38
Appendix 3: Vraagspecificatie inventarisatie en evaluatie beheer en gebruik IJsselmeergebied		45

1 Inleiding

1.1 Identificatie

Deze vraagspecificatie beschrijft de werkzaamheden voor de ecologische evaluatie van de Natura 2000-gebieden ten behoeve van het ontwikkelen van de nieuwe generatie beheerplannen door Rijkswaterstaat (RWS). Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. Natura 2000-gebieden bevatten bepaalde dier- en plantensoorten en hun natuurlijke leefomgeving die beschermd moeten worden om de biodiversiteit te behouden en, waar nodig, te versterken. In Nederland zijn alle Natura 2000-gebieden gekozen op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn en aangewezen door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (of in het verleden, het ministerie van Economische Zaken). Nederland heeft ruim 160 Natura 2000-gebieden. Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Ongeveer 76% behoort tot de Rijkswateren, de rest (24%) is overwegend land. De doelen die het ministerie in een aanwijzingsbesluit voor een Natura 2000-gebied formuleert, gelden specifiek voor dat gebied en zijn afgestemd op de huidige toestand van de natuur daar. Er zijn verschillende soorten doelen: instandhoudingsdoelstellingen, ook wel natuurdoelen genoemd, onderverdeeld in behoudsdoelen en verbeterdoelen.

1.2 Het programma

1.2.1 Beschrijving Natura 2000

De meeste (grote) Rijkswateren zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden na het van kracht worden van de Natuurbeschermingswet (nu Wet natuurbescherming). Deze aanwijzing komt met een wettelijke verplichting voor het vaststellen van een zes jaar lang geldend beheerplan voor de betreffende gebieden. Namens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) stelt RWS daarom beheerplannen in de meeste Rijkswateren op. Als achtergrondinformatie wordt hieronder kort beschreven wat een Natura 2000 beheerplan behelst en beoogt.

Een Natura 2000 beheerplan bevat de volgende onderdelen:

1. Ambitieniveau
2. Beschrijving van de toestand van de natuur (en de doelen)
3. Natuurbeheer en/of instandhoudingsmaatregelen

4. Regulering van activiteiten en/of mitigerende maatregelen (inclusief vrijstellingen van vergunningplicht Wet natuurbescherming en kader(s) voor vergunningverlening)
5. Inschatting doelbereik na maatregelen
6. Uitvoering en implementatie (afspraken maatregelen, communicatie, voorlichting, toezicht en handhaving)

1. Ambitieniveau

Het toenmalige kabinet heeft in 2011 middels een Kamerbrief (kamerbrief 32670-1) bepaald dat in de eerste generatie beheerplannen de ambities beperkt zullen blijven tot het stopzetten van de achteruitgang van de Natura 2000 natuurwaarden. Volgens dezelfde brief zullen aan de hand van de daaropvolgende generaties van beheerplannen de noodzakelijke verbeteringen wel gerealiseerd moeten gaan worden. Dit heeft grote consequenties. In de vorige generaties stond het doorgaan van menselijk gebruik centraal. Voor de grote wateren heeft het Rijk de ambitie uitgesproken om in 2050 maatregelen te hebben gerealiseerd waarmee doelen voor Natura 2000 binnen bereik komen (Kamerstuk 27625 nr. 476). In de volgende generatie beheerplannen zal het toewerken naar doelbereik dan ook centraal staan. De ambitie voor de tweede en volgende generaties beheerplannen zal groter zijn en uit die beheerplannen moet gaan blijken óf en hoe de knelpunten in het natuurbeheer geleidelijk opgelost zullen gaan worden. Deze lichte koerswijziging betekent in ieder geval dat de nieuwe generatie beheerplannen nadrukkelijker gefocust gaan worden op het bereiken en behouden van de natuurdoelen voor de betreffende gebieden. Voor de hier beschreven opdracht, de ecologische evaluatie, betekent dat op zijn beurt dat de eruit voortvloeiende aanbevelingen eveneens nadrukkelijker op doelbereik geconcentreerd moeten zijn dan op borging van het doorgaan van menselijk gebruik.

2. Beschrijving van de toestand van de natuur (en de doelen)

In dit onderdeel wordt op basis van monitoring, waar nodig aangevuld met expertoordelen, beschreven wat de ecologische kenmerken van het Natura 2000-gebied zijn en welke habitattypen en/of soorten daar hun leefgebied hebben, die volgens betreffend aanwijzingsbesluit beschermd moeten worden. Ook wordt hier beschreven op welke niveaus omvang en kwaliteit van de als doelen genoemde habitattypen en (leefgebieden van) soorten gerealiseerd en/of behouden dienen te worden.

3. Natuurbeheer en/of instandhoudingsmaatregelen

In de beheerplannen van RWS is in overeenstemming met de hierboven beschreven ambitie het uitgangspunt gehanteerd, dat het bestaande natuurbeheer toereikend zou moeten zijn. Het grootste deel van het natuurbeheer dat in deze gebieden plaatsvindt, wordt dan ook uitgevoerd door terrein behorende organisaties (TBO's) (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, provinciale Landschappen) en gefinancierd door de provincies d.m.v. het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL).

4. Regulering van activiteiten en/of mitigerende maatregelen

In de beheerplannen van RWS is tot dusver voornamelijk vol ingezet op het

reguleren van menselijke activiteiten in en rond de watersystemen. Hiermee is verondersteld dat de ambitie voor de 1^e generatie beheerplannen (“geen verslechtering”) bereikt kan worden. Reguleren van het gebruik houdt in dat er bijvoorbeeld rustgebieden ingesteld worden om de verstoring van de natuur tegen te gaan, of dat met eenvoudige maatregelen de toegankelijkheid van zulke gebieden wordt tegengegaan. In sommige gevallen wordt er met een gedragscode gewerkt of worden bepaalde vormen van gebruik niet vrijgesteld van vergunningplicht om zo verstoring van de natuur tegen te gaan. Ook is er bij het wel vrijstellen van handelingen van vergunningplicht in het kader van de Wnb uitdrukkelijk rekening gehouden met het voorkómen van significante schade aan de natuurdoelen door middel van strikte, mitigerende vrijstellingsvoorwaarden.

In de beheerplannen van RWS wordt het overgrote deel van het menselijk gebruik van de Natura 2000-beheerplannen vrijgesteld van vergunningplicht. Dit is inclusief het beheer en onderhoud dat RWS in deze gebieden pleegt. Dit kan alleen verantwoord gedaan worden, in de nieuwe generaties beheerplannen, indien toetsing heeft uitgewezen dat dergelijke vrijstellingen niet tot verslechtering of significante aantasting van instandhoudingsdoelstellingen kan leiden, als aan de vrijstellingsvoorwaarden (waarop toezicht en handhaving plaatsvindt) wordt voldaan.

Een beheerplan Natura 2000 kan, en zal naar verwachting in de toekomst steeds meer, worden gebruikt als kader voor vergunningverlening. In sommige vigerende beheerplannen zijn ook nu al voor enkele vormen van gebruik meer specifieke kaders voor de vergunningverlening uitgewerkt. Een voorbeeld is het kader voor recreatieondernemingen in het IJsselmeergebied. In de volgende generatie beheerplannen willen we meer gebruik gaan maken van dit type meer specifieke toetsingskaders en deze opdracht moet daar bouwstenen voor gaan aanreiken. Dat geeft de vergunningverleners van de bevoegde gezagen van de Wnb meer handvatten om bij te dragen aan toewerken naar doelbereik.

6. Inschatting doelbereik na maatregelen

In de beheerplannen is systematisch ingeschat of met de voorgenomen maatregelen de vastgelegde instandhoudingsdoelstellingen voor natuur op korte en lange termijn gerealiseerd kunnen worden. In alle vigerende beheerplannen is ingestoken op de ambitie van “geen verslechtering”. Bij de inhoudelijke evaluatie ter voorbereiding van de tweede generatie beheerplannen zal moeten gaan blijken of deze inschatting juist is geweest.

7. Uitvoering en implementatie

In dit onderdeel worden de afspraken beschreven over de verantwoordelijkheden van opstellers en bevoegd gezag ten aanzien van de instandhoudingsmaatregelen, de regulering van menselijke activiteiten en over de wijze waarop een en ander wordt gecommuniceerd en hoe toezicht en handhaving worden georganiseerd

Op dit moment zijn er in Nederland 24 Natura 2000-gebieden waar RWS-voortouwnemer is en waarvoor aparte beheerplannen zijn, worden of moeten worden opgesteld met een maximale geldigheid van zes jaar. Na die zes jaar moet het plan hetzij eenmalig verlengd worden, hetzij aangepast worden aan nieuwe, voortschrijdende inzichten met betrekking tot o.a. de bereikte resultaten, een veranderende omgeving, wijzigingen in functie en gebruik van de gebieden, etc. Eenzelfde beheerplan mag niet twee opeenvolgende malen ongewijzigd verlengd worden.

1.2.2 Doelstelling Natura 2000

Het doel van Natura 2000 is het keren van de achteruitgang in, en vervolgens bestendig behouden van de biodiversiteit.

1.3 De opdracht

1.3.1 Achtergrond van de opdracht

Waar RWS hoofdbeheerder is van een als Natura 2000-gebied aangewezen deel van de Rijkswateren, fungeert RWS als coördinerend gebiedsbeheerder ofwel voortouwnemer en daarmee bevoegd gezag voor het opstellen en uitvoeren van de beheerplannen voor 24 Natura 2000-gebieden die grotendeels uit Rijkswateren bestaan: de zogenaamde 'voortouwgebieden'. Voor 17 van deze voortouwgebieden die nu al een vigerend beheerplan hebben, alsmede voor één voortouwgebied dat per 2022 een definitief beheerplan krijgt (Grensmaas), moet (nog vóór 2028) een tweede (of in het geval van de Voordelta zelfs al een derde) beheerplan worden opgesteld. In die beheerplannen moet worden voortgebouwd op de 1e (of 2e) generatie beheerplannen voor de betreffende gebieden. Daarom dient inzicht te worden verkregen in de mate van 'succes' dan wel 'falen' van de vigerende beheerplannen, teneinde voor de volgende generatie beheerplannen doelbereik dichterbij te brengen.

Een overzicht van hoe het met het doelbereik gesteld staat, een daarop te baseren knelpuntenanalyse in relatie met die menselijke activiteiten en een set aan concrete aanbevelingen voor de volgende beheerplannen moeten een cruciale basis vormen voor het opstellen van die nieuwe plannen:

- In deze nieuwe generatie beheerplannen moeten op basis van deze knelpuntenanalyse zowel doeltreffende maatregelen ten behoeve van de realisatie van de natuurdoelen kunnen worden geformuleerd als dat (categorieën van) (gebruiks-)activiteiten op verantwoorde wijze kunnen worden vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb);
- Bovengenoemde knelpuntenanalyse moet daarmee inzicht geven in de vraag of de vrijstellingen in het vigerende beheerplan ongewijzigd kunnen worden voortgezet, of dat er aanscherpingen in de (mitigerende) vrijstellingsvoorwaarden noodzakelijk zijn, of dat ze wellicht zelfs kunnen of

dienen te worden opgeheven. Ook kan blijken dat er nieuwe vrijstellingen mogelijk zijn;

- Ook moet de analyse duidelijk maken dat gedurende de volgende generatie beheerplannen menselijke activiteiten alleen van Wnb-vergunningplicht vrijgesteld kunnen (blijven) worden, als blijkt dat deze bij naleving van specifieke (mitigerende) vrijstellingsvoorwaarden geen significant negatieve effecten kunnen hebben voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen (IHD'en) vanuit de Habitatrichtlijn (HR) en de Vogelrichtlijn (VR).

Meer dan in de vigerende generatie beheerplannen is het voor deze nieuwe generatie de insteek om de te realiseren instandhoudingsdoelstellingen per gebied voor habitattypen en/of soorten (kortweg de 'natuurdoelen' genoemd) centraal te stellen. Hoewel de EU Vogel- en Habitatrichtlijnen geen tijdslimiet stellen aan de te bereiken natuurdoelen, is het kabinetsstandpunt inmiddels dat rond 2050 de instandhoudingsdoelstellingen voor 100% behaald dienen te zijn. Zo zal dan de mate waarin de menselijke activiteiten onveranderd doorgang kunnen blijven vinden een minder centrale plaats innemen. Direct hieraan gekoppeld is het net zo belangrijk om inzicht te verkrijgen in waarom bepaalde natuurdoelen wel gerealiseerd zijn (of worden) als om te weten te komen waarom dat bij andere juist niet het geval is. Het volledig weten te vermijden van (de cumulatie van) significant negatieve gevolgen van alle menselijke activiteiten in en rond Natura 2000-gebieden hoeft namelijk nog niet te leiden tot de volledige realisatie van de vastgelegde natuurdoelen. In vele gevallen zijn ook positieve maatregelen (inrichting en beheer of zonerings) nodig, terwijl het ook zo kan zijn dat regulerende maatregelen (mitigatie) onvoldoende effect blijken te sorteren.

Samengevat is het in deze ecologische evaluatie net zozeer van belang om inzicht te krijgen in natuurdoelen waar het 'goed' mee gaat als in natuurdoelen die er 'slecht' voor staan én in de factoren die aan deze ontwikkelingen ten grondslag liggen.

1.3.2 Doel van de opdracht

Het doel van deze uitbesteding is tweeledig:

1. Het op basis van een ecologische evaluatie over de vigerende (meestal eerste) beheerplanperiode per N2000-gebied voorzien van relevante informatie voor het opstellen van de nieuwe generatie Natura 2000-beheerplannen aan de regionale RWS-beheerders van de betreffende N2000-gebieden.
2. Het op basis van de (18) verschillende gebied specifieke ecologische evaluaties nationaal 'opbussen' van de bevindingen ten aanzien van alle natuurdoelen in termen van habitattypen en (leefgebieden van) soorten over alle RWS N2000-gebieden en beoordelen wat de gezamenlijke bijdrage van de RWS gebieden aan de landelijke Staat van Instandhouding is geweest, zou moeten zijn en kan gaan worden.

Ad 1. Hiertoe moet de ecologische evaluatie voor de beheerder (in casu het Regionale Organisatieonderdeel (ROO) van RWS dat voor betreffend beheerplan het

'voortouw' heeft) voor elk van de per gebied aangewezen natuurdoelen (habitattypen en/of soorten) een zo goed mogelijk onderbouwd handelingsperspectief bieden voor bestendig doelbereik. Dat kan uiteenlopen van blijvend niets doen in gevallen dat de ontwikkeling gunstig verloopt, via het bestendigen van bestaand beleid en beheer als dat leidt tot doelbereik, tot het compleet anders inrichten¹ en beheren van delen van het gebied en/of zelfs een compleet anders (en strikter) reguleren van de schadelijkste vormen van menselijke activiteiten.

Ad 2. Deze nationale 'opbossing' van wat de N2000-gebieden in de Rijkswateren hebben bijgedragen en zouden moeten gaan bijdragen aan de landelijk gunstige Staat van Instandhouding van de aangewezen habitattypen en soorten is vooral bedoeld om voor de langere termijn (3^e beheerplancyclus en later) strategisch de beste keuzes te maken om voor 2050 tot volledig doelbereik te kunnen komen.

Afbakening

De opdracht betreft een evaluatie, dus terugkijkend naar het verleden. Invloed van externen of toekomstige ontwikkelingen hoeven niet te worden meegenomen in de analyse van doelbereik en succes- en faalfactoren. Alleen in de deelrapporten met aanbevelingen voor het nieuw op te stellen beheerplan wordt een opinie gevraagd over toekomstig beheer.

Er wordt niet uitgesloten dat de opdrachtnemer parallel werkt aan de ecologische evaluatie van meerdere Natura 2000-gebieden binnen een perceel.

1.3.3 Indeling in percelen

Er is besloten om het werk (aan 18 Natura 2000-gebieden) in drie onderdelen (percelen) op te delen in één en dezelfde aanbesteding in plaats van één grote opdracht. Het doel is dan te zorgen voor een verdeling van het werk over uiteenlopende tijdvakken en over meerdere marktpartijen (tenzij tijdens de aanbesteding zou blijken dat er toch slechts één of twee marktpartijen interesse voor alle drie de percelen blijken te hebben). In 2021 zal worden gestart met de uitvoering van alle percelen, waarbij dan het eerste perceel als eerste afgerond dient te worden, het tweede perceel als tweede en het derde perceel als laatste. Dit betekent NIET dat het werk aan het tweede perceel pas kan beginnen na afronding van het eerste perceel of dat het derde perceel op de afronding van het tweede moet wachten. Alleen de 'opbossing' van de evaluatieresultaten over alle percelen en de daarin ondergebrachte Natura 2000-gebieden (die onderdeel is van het 3^e perceel) zal moeten wachten op de gebied specifieke evaluatieresultaten uit alle percelen.

De prioritering is gebaseerd op a) keuzes van IenW-DGWB en b) voortgang van inventarisatie-activiteiten door de ROO'en (zie hiervoor sectie 2.1).

¹ Mocht er uit de evaluatie een aanbeveling voor (andere) inrichtingsvoorstellen naar voren komen, dan zou dat input kunnen zijn voor o.a. toekomstige PAGW-projecten (Programmatische Aanpak Grote Wateren).

Het eerste perceel Natura 2000-gebieden betreft beheerplannen die aflopen in 2022. Volgens de huidige planning is de insteek dat het opstellen van de 2^e generatie beheerplannen voor de gebieden uit dit perceel 2025 afgerond dient te zijn. Dit betekent dat de ecologische evaluatie in 2023 afgerond moet worden (binnen het 1^e perceel dient de ecologische evaluatie voor Noordzeekustzone en Waddenzee (Waddengebied) echter al begin 2023 opgeleverd te worden). De Natura 2000-gebieden voor het 1ste perceel zijn de volgende:

- Waddenzee regio Noord-Nederland
- Noordzeekustzone regio Zee en Delta
- Oosterschelde regio Zee en Delta
- Veerse Meer regio Zee en Delta
- Westerschelde regio Zee en Delta
- Vlakte van de Raan regio Zee en Delta
- Haringvliet regio West-Nederland Zuid

Ook het tweede perceel Natura 2000-gebieden betreft beheerplannen die aflopen in 2022. Voor de gebieden uit dit perceel dient het schrijven van de 2^e generatie beheerplannen afgerond te zijn voor 2027. Dit betekent dat de ecologische evaluatie voor deze gebieden in 2024 gereed moet zijn. Het betreft de volgende Natura 2000-gebieden:

- Voordelta regio Zee en Delta
- Grevelingen regio Zee en Delta
- Oude Maas regio West-Nederland Zuid
- Hollands Diep regio West-Nederland Zuid

Het tweede perceel lijkt, met 'slechts' vier Natura 2000-gebieden, weliswaar 'lichter' dan de overige twee percelen, maar de casus Voordelta is ingewikkelder dan gemiddeld vanwege de aanvullende natuurmaatregelen die nog voort zullen gaan vloeien uit de tot dusver onvoldoende gebleken 'natuurcompensatie' van de Tweede Maasvlakte. Ook de casus Grevelingen is ingewikkelder dan gemiddeld vanwege de voorgenomen aanleg van een doorlaatmiddel in de Grevelingendam (PAGW-maatregel) die zal leiden tot de terugkeer van beperkt getij in het gebied en daarmee van invloed zal zijn op vele aspecten van doelbereik Natura 2000.

Het derde perceel Natura 2000-gebieden betreft enerzijds de beheerplannen voor het IJsselmeergebied die aflopen in 2024 en anderzijds het nu in de eindfase van opstellen verkerende beheerplan voor de Grensmaas dat dan op zijn vroegst in 2026 af zal lopen. Het schrijven van de 2e generatie beheerplannen dient voor 2029 gereed te zijn. De ecologische evaluatie voor de zes Natura 2000-gebieden in het IJsselmeergebied en voor de Grensmaas moet dan naar alle waarschijnlijkheid uiterlijk 2025 afgerond zijn. Het betreft de volgende beheerplannen:

- IJsselmeer regio Midden-Nederland
- Markermeer-IJmeer regio Midden-Nederland
- Ketelmeer-Vossemeer regio Midden-Nederland
- Zwarte Meer regio Midden-Nederland
- Veluwerandmeren regio Midden-Nederland
- Eemmeer-Gooimeer regio Midden-Nederland

- Grensmaas² regio Zuid-Nederland

1^e perceel evaluaties

De ecologische evaluaties van de beheerplannen uit het 1^e perceel betreffen enerzijds Noordzeekustzone en Waddenzee (ook in de vigerende generatie gezamenlijk opgepakt vanwege de hoge mate van ecologische samenhang en de grote overlap in relevante stakeholders) en anderzijds vijf gebieden uit de zuidwestelijke Delta (vier zout en met (beperkt) getij: Oosterschelde, Westerschelde-Saeftinghe, Vlake van de Raan en Veerse Meer en één in directe connectiviteit met zee via de 'Kier', het Haringvliet).

Deze evaluaties vragen van de desbetreffende uitvoerende partij kennis van (interacties tussen) ecologie en menselijke activiteiten (beheer, gebruik), van zoute getijdewateren en semi-estuariene systemen in het benedenrivierengebied.

2^e perceel evaluaties

De evaluaties van de beheerplannen uit het 2^e perceel betreffen alle vier gebieden uit de zuidwestelijke Delta of in het onmiddellijk daaraan grenzende kustwater of het benedenrivierengebied (zout- en zoetwater(getijde)gebieden: Hollands Diep, Oude Maas, Voordelta en Grevelingen).

Deze evaluaties vragen van de desbetreffende uitvoerende partij kennis van (interacties tussen) ecologie en menselijke activiteiten (beheer, gebruik) in kustwateren, estuariene systemen en het benedenrivierengebied.

3^e perceel evaluaties

De evaluaties van de beheerplannen uit het 3^e perceel betreffen de Grensmaas en de zes gebieden uit het IJsselmeergebied, welke laatste ook voor de 1^e generatie beheerplannen gezamenlijk zijn opgepakt vanwege hun grote onderlinge samenhang en de grote overlap in stakeholders (allemaal zoete wateren benedenstrooms van de Rijntak IJssel: IJsselmeer, Markermeer-IJmeer, Ketelmeer-Vossemeer, Zwarte Meer, Veluwerandmeren, Eemmeer-Gooimeer). Eveneens onderdeel van het 3^e perceel zal zijn het voeren van de regie over de eenheid van methodiek van evalueren over alle drie de percelen ten behoeve van het nationaal kunnen 'opbossen' van alle evaluatieresultaten tot gebied overschrijdende conclusies en aanbevelingen op strategische en nationale niveaus, alsmede het uitvoeren van die 'opbossing' zodra alle gebied specifieke evaluaties uit de drie percelen zijn afgerond.

Deze evaluaties vragen van de betreffende uitvoerende partij kennis van zoetwater-ecosystemen (meren en rivieren) en de aanliggende moerassystemen, evenals de interacties tussen ecologie en menselijke activiteiten (beheer en gebruik) in meren en rivieren. Meer specifiek voor de Grensmaas is ook kennis nodig over de complexe relaties tussen (natuurlijke) rivierdynamiek, rivierkundige aspecten van beheer en natuurwaarden.

² Dit beheerplan wordt waarschijnlijk in 2022 definitief vastgesteld en in 2028, maar uiterlijk in 2029 wordt waarschijnlijk het tweede beheerplan vastgesteld

Het nationaal 'opbussen' van alle gebied specifieke evaluatieresultaten tot conclusies en aanbevelingen vraagt van de betreffende uitvoerende partij een brede helicoptervisie op natte natuur in een multifunctionele omgeving en een brede kennis en ervaring met de overall doelstellingen van Natura 2000 op een nationaal niveau.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt eerst een generieke beschrijving gegeven van de werkzaamheden voor de ecologische evaluatie van de gebied specifieke beheerplannen die voor alle percelen gelijk is, waarna vervolgens de opdrachten per perceel nader worden toegelicht, inclusief randvoorwaarden op basis waarvan deze tot stand dienen te komen.

In hoofdstuk 3 zijn verdere eisen opgeschreven, waaronder de eisen ten aanzien van de wijze waarop de opdracht tot stand dient te komen (proceseisen) en de eisen zoals die zijn gesteld aan het product (producteisen).

In hoofdstuk 4 is de informatie gegeven met betrekking tot de planning, overlegmomenten en het voor de opdracht van toepassing zijnde betalingsschema.

2 Opdrachtomschrijving

2.1 Generieke beschrijving

2.1.1 Randvoorwaarden

RWS heeft inmiddels definitieve beheerplannen voor 17 Natura 2000-gebieden (voor één gebied, de Voordelta, is er inmiddels al een 2e versie vigerend), voor vier gebieden zijn de beheerplannen in de maak, waarvan er één (Grensmaas) naar verwachting al vroeg in 2022 definitief zal worden vastgesteld. Dit houdt in dat er in deze vraagspecificatie voor de ecologische evaluatie van de vigerende beheerplannen voor 18 Natura 2000-gebieden onder beheer van RWS, op in het vorige hoofdstuk beschreven wijze opgedeeld in drie percelen, een ecologische evaluatie wordt gevraagd. Dit proces wordt in teams van ROO'en (de regionale

RWS-onderdelen) en WVW uitgevoerd ter voorbereiding van het opstellen van de nieuwe generatie beheerplannen. Het proces van evaluatie is onder te verdelen in:

1. Inventarisatie van activiteiten (beheer, maatregelen en gebruik), voortouw bij ROO'en (WNZ en ZD) voor alle gebieden in de Zuidwestelijke Delta en in het Waddengebied (Waddenzee en Noordzeekustzone, voortouw bij ROO'en (ZD en NN). Voor de evaluatie van beheer, maatregelen en gebruik ligt voor de gebieden in de Zuidwestelijke Delta het voortouw eveneens bij de ROO'en (ZD en WNZ). Voor het Waddengebied valt ook de evaluatie hiervan onder deze opdracht (uiteeraard met betrokkenheid van ZD en NN). Voor gebieden in IJsselmeergebied vormen inventarisatie én evaluatie van beheer en gebruik integraal onderdeel van deze opdracht onder voortouw van WVW (met betrokkenheid van ROO'en MN en ZN).

2. Het uitvoeren van de ecologische evaluatie, voortouw bij WVW voor alle gebieden maar met perceel-specifieke inbreng van de relevante ROO'en; hierin worden de ontwikkelingen in omvang en kwaliteit van als doelen aangewezen habitattypen en (leefgebieden van) soorten beschreven en geduid in relatie tot de onder 1. geïnventariseerde en geëvalueerde gegevens betreffende beheer, maatregelen en gebruik.

Deze opdracht/vraagspecificatie betreft de evaluatie van de 17 vigerende N2000-beheerplannen en de Grensmaas (als voorbereiding voor de volgende generatie beheerplannen). De opdracht wordt uitgevoerd ten behoeve van het hoofdwatersysteem in opdracht van WVW afdeling Waterkwaliteit en Natuurbeheer en begeleid door RWS met een projectteam van medewerkers van RWS-WVW, Noord-Nederland (NN) en Zee en Delta (ZD) voor Waddenzee, Noordzeekustzone en het eerste deel van de Zuidwestelijke Deltawateren (perceel 1), RWS-WVW, West-Nederland Zuid (WNZ) en Zee en Delta (ZD) voor het tweede deel van de Zuidwestelijke Deltawateren (perceel 2) en RWS-WVW, Midden-Nederland (MN) en Zuid-Nederland voor het IJsselmeergebied en Grensmaas (perceel 3). Voor het geheel zal ook het ministerie van LNV bij de begeleiding van de opdracht betrokken worden, evenals per perceel de relevante betrokken provincies, als bevoegde gezagen voor de Wet natuurbescherming.

De betrokkenheid van de Regionale Organisatieonderdelen (ROO'en) van RWS, en dan met name de Natura 2000-beheerplanteams daaruit, bij deze opdracht is onontbeerlijk vanwege de noodzakelijke contacten met de betrokken provincies en de andere relevante regionale stakeholders (o.a. de TBO's, overige natuur-NGO's, recreatie-organisaties, overige gebruikers). De inhoudelijke begeleiding komt in eerste instantie van RWS-WVW, maar voor het verkrijgen van de relevante regionale informatie is het regionale netwerk van de ROO'en randvoorwaardelijk.

2.1.2 Beschrijving van de opdracht

De opdracht dient te beginnen met een overkoepelende 'project start up' (PSU) met de inschrijvers van alle drie de percelen, de opdrachtgever (vertegenwoordigd door WVW, NN, ZD, WNZ, MN en ZN), waar mogelijk aangevuld met landelijke vertegenwoordiging uit LNV; van toepassing voor alle percelen. Dit overleg dient om

kennis met elkaar te maken, verwachtingen te delen en afspraken te maken ter bewaking van de onderlinge samenhang en consistentie in aanpak en methodiek over de drie percelen heen.

Onmiddellijk volgend op de overkoepelende PSU met de inschrijvers van alle drie de percelen worden er ook voor ieder perceel afzonderlijk PSU's georganiseerd (dus 3 in totaal), waarbij dan de perceel-specifieke aspecten aan de orde komen. Hieraan nemen vanuit opdrachtgever naast WVW ook vertegenwoordigers van de betreffende ROO'en deel. Deze PSU's worden in paragraaf 2.2 per perceel nader gespecificeerd.

Voor ieder perceel willen we per Natura 2000 gebied een relationele database laten samenstellen waarin zowel de informatie over beheer en gebruik (deels aan te leveren door de ROO'en en deels te verzamelen binnen deze opdracht, zie paragraaf 2.2) als die over de natuurdoelen (behaald of niet behaald, succes- en faalfactoren, etc.) wordt opgenomen, zodat de relaties gelegd kunnen worden ten behoeve van de analyse van succes- en faalfactoren en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen. Op basis van die database kan dan in een tabel voor ieder N2000-gebied in alle drie de percelen worden opgesomd:

- De habitattypen en/of soorten waarvoor de gebieden zijn aangewezen (inclusief eventuele extra aanwijzingen uit het concept 'veegbesluit') met de inschattingen van doelbereik op T=0, T=1 (na 1^e beheerplanperiode) en T=2+ (na 2^e beheerplanperiode of later, afhankelijk van de instandhoudingsdoelstelling), door opdrachtgever pasklaar aan opdrachtnemer aan te leveren na gunning;
- De landelijke staat van instandhouding (SvI) van de betreffende habitattypen en/of soorten volgens de meest recente rapportages daarover van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
- De Natura 2000 doelstelling (behoud of uitbreiding van oppervlak, behoud of verbetering van kwaliteit habitatype of (leefgebied van) soorten) uit aanwijzingsbesluit (of 'veegbesluit')³;
- De relatieve bijdrage (en de trend daarin) van de gebieden aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling.

Vervolgens wordt per habitatype of soort beschreven:

- De meest actuele situatie voor de instandhoudingsdoelstellingen in het gebied, inclusief de periode waarover die beschreven is⁴;

³ Het zgn. 'veegbesluit' is een generieke concept-aanwijzing die nog niet definitief is, waarin voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland op geactualiseerde gegevens gebaseerde wijzigingen in gebied specifieke instandhoudingsdoelstellingen worden voorgesteld. Veelal gaat het daarbij om habitattypen of soorten die toch binnen de betreffende gebieden blijken voor te komen en derhalve alsnog als doelstelling worden voorgesteld. Omdat dit 'veegbesluit' nog niet definitief is, zouden betreffende habitattypen en soorten niet geëvalueerd hoeven te worden, maar het kan verstandig zijn om er wel alvast rekening mee te houden. Dit besluit is te vinden op: https://www.natura2000.nl/sites/default/files/TIL/Veegbesluit/WEB_Ontwerp-wijzigingsbesluit%20Habitatrictlijngebieden.pdf

⁴ Het is van belang om ook de periode te noemen waarover de 'meest actuele situatie' is beschouwd. Voor het bij product 2 te maken landelijke overzicht zal namelijk een 'intelligente optelling' gemaakt worden van de doelbereiken van verschillende gebieden om te bezien of de

- Hoe deze situatie zich verhoudt tot:
 - De voor betreffend gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstelling per habitatype of soort volgens aanwijzingsbesluit (en 'veegbesluit');
 - De situatie zoals ingeschat in de doeluitwerking van het vigerende beheerplan (T=0, T=1, T=2+); doel hiervan is om te zien of doelbereik in vigerende beheerplanperiode al dan niet dichterbij gekomen is.
- Welk type menselijk gebruik, en in welke mate, (mogelijk) veroorzaakt dat het doelbereik niet behaald wordt;
- Welke andere factoren (bijvoorbeeld veranderingen in abiotische omstandigheden) (mogelijk) veroorzaakt hebben dat het doelbereik niet behaald wordt.

Ten behoeve van de evaluatie van toestand en/of trends in habitattypen (omvang en kwaliteit) en soorten (omvang en kwaliteit leefgebied en/of populatie) zijn diverse beoordelingssystematieken ontwikkeld of nog in ontwikkeling. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat hier gebruik van wordt gemaakt. De toepassing van deze systematieken dient uitgevoerd te worden door de 'ontwikkelaars' van deze systematieken (als onderaannemer). Dit om eventuele 'kinderziektes' te herstellen en om voldoende ervaring op te doen, zodat een volgende evaluatieronde ook (gemakkelijker) uit te voeren is door andere partijen. Hieronder volgt de te volgen route/aanpak per habitatype en soort:

- Oppervlakte habitattypen: af te leiden uit GIS-bestanden van de habitattypenkaarten (beschikbaar via WV);
- Kwaliteit habitattypen: uitgangspunt hiervoor is de memo van WV (wordt na gunning door opdrachtgever aan opdrachtnemer verstrekt), met uitwerking door ontwikkelaars van betreffende beoordelingssystematieken, in afstemming met WV:
 - Mariene typen (H11-serie): Ecoauthor
 - Kwelders (H13-serie): via WV/CIV
 - Waterplanten (zoet): Scirpus
 - Overige habitattypen in afstemming met betrokken beheerder(s)/provincie(s)
- Vogels: Sovon (via WV);
- Zeezoogdieren: middels trendinformatie uit bestaande jaarrapportages MWTL (via WV);
- Vissen: Wageningen Marine Research i.s.m. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS);
- Overige soorten: afleiden middels trendinformatie, in afstemming met betrokken beheerder(s)/Provincie(s) en/of soortenorganisaties/PGO's (bijv. Zoogdierverseniging voor meervleermuis en noordse woelmuis).

Insteek is om zoveel mogelijk gebruik te maken van beschikbare informatie en de data-analyse alleen daarop uit te voeren. In MWTL is in beginsel alles over niet-

landelijke SVI al dan niet bereikt wordt. Daarvoor is het van cruciaal belang dat deze optelling rekening houdt met zowel seizoensdynamiek van vogels en zoogdieren als met eventuele verschuivingen over de gebieden door de jaren heen.

broedvogels, vissen, zeezoogdieren en habitattypen netjes beschikbaar, in NEM zijn ook gegevens beschikbaar over de meeste broedvogels. Alle vogeldata zijn bovendien openbaar ontsloten op gebiedsniveau via de website van Sovon (<https://www.sovon.nl/nl/gebieden>). Data over sommige HR-soorten zijn vaak lastiger en niet voor alle gebieden op hetzelfde schaal- of detailniveau (landelijk) beschikbaar (meervleermuis, noordse woelmuis, bittervoorn, rivierdonderpad, grote en kleine modderkruiper). De ROO'en hebben daar gebiedsgericht naar gezocht vanwege hun betere regionale netwerk. Waar echter niet meer data beschikbaar zijn die eigenlijk wel voor evaluatie van doelbereik nodig zijn, kan niets anders worden geconcludeerd dan dat hierover geen harde uitspraken mogelijk zijn en dat hierover voor de volgende beheerplanperiode hardere afspraken moeten worden vastgelegd. Voor deze evaluatie zelf zal dan teruggegrepen moeten worden op 'expert judgement' van de opdrachtnemer (in overleg met opdrachtgever).

Voor een gedetailleerde beschrijving van de abiotische randvoorwaarden voor de habitattypen en hun typische soorten en voor de ecologische vereisten van de aangewezen soorten uit Habitat- en Vogelrichtlijn wordt verwezen naar de Profielendocumenten (LNV)⁵. Waar nodig worden passages uit het Profielendocument geciteerd.

Bijeenkomsten met 1) gegevens houdende organisaties, en 2) belanghebbenden

Aan het begin van het proces dient per cluster van gebieden per perceel (zie tabel 1 voor wat er verstaan wordt onder clusters van gebieden) een *informatiebijeenkomst* te worden gehouden voor de gegevenshoudende organisaties zoals particulier gegevenshoudende organisaties (PGO's, o.a. Sovon, Floron, Ravon, EIS, Vlinderstichting, Zoogdiervereniging, etc.), ministeries, provincies, TBO's, Omgevings- of Regionale Uitvoeringsdiensten, of andere uitvoerende overheidsdiensten, waarvan meer specifieke belangenbehartigers zoals kitesurfers uitgezonderd. Inclusief is hierbij de organisatie: datum plannen, uitnodigingen, agenda opstellen, presenteren en verslaglegging, in overleg met regionale projectleiders van opdrachtgever. Dit is meestal een fysieke bijeenkomst (tenzij er specifieke omstandigheden zijn die dat verhinderen, bijvoorbeeld gerelateerd aan corona).

Informatiebijeenkomsten (MST) dienen daarnaast te worden georganiseerd in het midden en aan het einde van het proces voor de gegevenshoudende organisaties zoals ministeries, provincies, TBO's, Omgevings- of Regionale Uitvoeringsdiensten, of andere uitvoerende overheidsdiensten, waarvan meer specifieke belangenbehartigers zoals kitesurfers uitgezonderd. Inclusief hierbij is de organisatie: datum plannen, uitnodigingen, agenda opstellen, presenteren en verslaglegging, in overleg met regionale projectleiders van opdrachtgever.

Bij bovenstaande informatiebijeenkomsten zijn gemiddeld 10-25 personen aanwezig (afhankelijk van het cluster van gebieden). De bijeenkomst vindt plaats bij één van de betrokken organisaties.

⁵ De profielendocumenten (LNV) zijn te vinden op Natura2000.nl/profielen

Per informatiebijeenkomst zal ook een presentatie gegeven worden, die schema's en kaartmateriaal (indien nodig in GIS) bevat.

De opdrachtgever zorgt voor eenduidig en afgestemd commentaar op de producten waarin ook het eventuele commentaar van de gegevenshoudende organisaties is verwerkt.

Daarnaast dient voor elk cluster van gebieden een afsluitende brede informatiebijeenkomst te worden georganiseerd waarin resultaten uit de opdracht worden gedeeld voor alle geïnteresseerden en belanghebbenden (recreanten, vissers, bedrijven, natuurorganisaties, omwonenden, enz.), inclusief organiseren: datum plannen, uitnodigingen, agenda opstellen, presenteren en verslaglegging, in overleg met regionale projectleiders van opdrachtgever.

Bij bovenstaande informatiebijeenkomsten zijn gemiddeld 25-100 personen aanwezig (afhankelijk van het cluster van gebieden). De bijeenkomst vindt plaats op een externe (sobere en doelmatige) locatie, die goed bereikbaar is met de auto (voldoende goedkope parkeerplaatsen) en openbaar vervoer. De presentatie zal ook schema's en kaartmateriaal (indien nodig in GIS) bevatten.

Tabel 1: Overzicht van informatiebijeenkomsten per cluster van gebieden per perceel

Perceel	Cluster gebieden	Aantal Bijeenkomsten (begin/midden/eind)	Vast	Variabel
Perceel 1	Waddenzee + Noordzeekustzone	7	4	3
	Oosterschelde + Veerse Meer	5	4	1
	Westerschelde + Vlake van de Raan	5	4	1
	Haringvliet	5	4	1
	<i>Begin</i>	6	4	2
	<i>Midden/eind</i>	16	12	4
Perceel 2	Hollands Diep + Oude Maas	5	4	1
	Voordelta	6	4	2
	Grevelingen	6	4	2
	<i>Begin</i>	4	3	1
	<i>Midden/eind</i>	13	9	4
Perceel 3	IJsselmeer + Markermeer- IJmeer + Ketelmeer- Vossemeer, Zwarte	10	8	2

Perceel	Cluster gebieden	Aantal Bijeenkomsten (begin/midden/eind)	Vast	Variabel
	Meer + Veluwe- randmeren, Eemmeer- Gooimeer			
	Grensmaas	4	3	1
	<i>Begin</i>	2	2	0
	<i>Midden/eind</i>	12	9	3
Totaal:		53	39	14

Daarnaast zijn er nog bestuurlijke overleggen voorzien voor perceel 1 (2 vast en 2 variabel) en perceel 3 (2 vast).

Analyse van succes- en faalfactoren

Per Natura 2000-gebied wordt voor iedere soort of habitatype met een instandhoudingsdoelstelling waarvan het doelbereik op T=1 al (bestendig) gerealiseerd is, een inschatting gegeven of die doelrealisatie is toe te schrijven aan de (combinatie van) uitgevoerde maatregelen uit het vigerende beheerplan of veeleer aan toeval (autonome ontwikkelingen).

Er zijn ook soorten of habitatypen waarvan doelbereik (hetzij binnen de vigerende beheerplanperiode, hetzij daarna) onzeker is of zelfs niet verwacht wordt. Voor deze doelen dient eveneens geanalyseerd te worden aan welke (combinaties van) factoren (natuurlijke dan wel menselijke drukfactoren) de onzekerheid in, of ontbreken van doelbereik is toe te schrijven. Op deze wijze wordt, meer impliciet dan in de zgn. 'nadere effectenanalyses' (NEA's) voor de 1^e generatie beheerplannen, ook cumulatie van effecten meegenomen, omdat gekeken wordt naar het totaal aan factoren die aan het niet bereiken van de doelen ten grondslag ligt. Dit is dus een insteek per soort / habitatype.

Al deze bevindingen worden toegevoegd aan de relationele database, die het mogelijk maakt om de gegevens over beheer, maatregelen en gebruik te koppelen aan de monitoringsgegevens betreffende de soorten en de habitatypen. Voor de weergave van deze analyse wordt een tabel gesuggereerd waarin voor iedere maatregel uit de beheerplannen (instandhoudingsmaatregelen, mitigerende vrijstellingsvoorwaarden en (overige) mitigerende maatregelen (regulering van gebruik)) wordt aangegeven voor welke habitatypen en/of soorten ze waren bestemd, of ze daadwerkelijk zijn uitgevoerd (c.q. zijn nageleefd) en of ze daarop wel of niet (aantoonbaar) een positieve uitwerking hebben gehad of dat daarover (nog) niets te zeggen is.

Voor alle natuurdoelen wordt een analyse uitgevoerd of het al dan niet bereiken ervan gedurende de vigerende beheerplanperiode afhankelijk is geweest van de uitvoering (naleving) van de in betreffende beheerplannen genoemde

instandhoudings- of mitigerende maatregelen. Hierbij gaat zowel aandacht uit naar doelen die (al of niet) dankzij deze maatregelen zijn behaald als ook naar die doelen die (nog) niet binnen bereik zijn. Voor laatstgenoemde groep is de zoektocht naar de mogelijke/waarschijnlijke oorzaken van het uitblijven van doelbereik (input daarvoor komt uit de desbetreffende inventarisaties uit de regio's). De aandacht gaat daarbij in ieder geval uit naar:

- Zijn de in het vigerende beheerplan voor de betreffende habitattypen of soorten voorgenomen maatregelen of reguleringen van activiteiten in (voldoende mate) uitgevoerd en/of heeft hier voldoende toezicht op plaatsgevonden;
- Is er sprake (geweest) van opvallende nieuwe ontwikkelingen in menselijke activiteiten in of rond het gebied die van invloed kunnen zijn geweest op het achterblijven van het doelbereik (zowel 'autonome' ontwikkeling in activiteiten als een stapeling van nieuw verleende Wnb-vergunningen kunnen hiertoe hebben geleid);
- Zijn er aanwijzingen dat er wellicht nieuwe, aanvullende maatregelen of reguleringen van activiteiten nodig zijn om in de nieuwe generatie beheerplannen doelbereik alsnog dichterbij te brengen;
- Of lijkt het aannemelijk dat de bestaande (combinaties van) maatregelen wel voldoende zijn, maar dat de responstijd van de habitattypen c.q. soorten nog te kort geweest is;
- Welke doelen zijn alleen bestendig binnen bereik te houden bij continuering van de ervoor bedoelde maatregelen?

Set concrete aanbevelingen

Voor elk van de per gebied geïdentificeerde succes- en faalfactoren voor doelbereik voor de aangewezen habitattypen of soorten worden op basis van de analyse aanbevelingen gedaan ten aanzien van wat er in de volgende generatie(s) beheerplannen kan bijdragen aan bestendig, sneller en adequater doelbereik. Hierbij dient zo veel mogelijk gestreefd te worden naar clustering van oplossingsrichtingen/maatregelenpakketten op (sub)systeemniveau via concrete handelingsperspectieven. Aanbevelingen kunnen (andermaal niet uitputtend) o.a. bestaan uit:

- Suggesties voor voortzetting succesvol beleid/beheer ingezet in de huidige beheerplanperiode;
- Suggesties voor aanscherping c.q. uitbreiding van reeds in uitvoering genomen instandhoudingsmaatregelen (inrichting en/of beheer);
- Suggesties voor aanscherping of wijziging van vrijstellingsvoorwaarden voor bepaalde menselijke activiteiten;
- Suggesties voor (effectiever) toezicht en handhaving op vrijstellingsvoorwaarden, bepalingen in Toegangs Beperkende Besluiten (TBB'en) en vergunningsvoorschriften;
- Suggesties voor wijzigingen in de categorie-indeling van menselijke activiteiten, leidend tot meer of juist minder vrijstellingen;

- Indicaties voor (gemotiveerd) doorzetten van (nog) niet succesvolle maatregelen, omdat resultaten ervan (nog) niet konden worden verwacht;
- Scherpere identificaties van potenties voor het alsnog bereiken van de doelen binnen het gebied (voor habitattypen en soorten) ten behoeve van inzicht in waar extra inspanning kansrijk is om de doelen te behalen;
- Suggesties voor toekomstige verbetering in de informatievoorziening, zowel qua omvang als qua kwaliteit, teneinde steeds beter gesteld te staan voor bestendig doelbereik;
- Suggesties voor de evaluatie van PAGW (in de periode 2024-2026). Voor PAGW is het relevant dat er duidelijk onderscheid gemaakt wordt in het type knelpunten (inrichting, beheer en gebruik) waardoor er nog geen doelbereik is. En dat wanneer het de inrichting betreft al een doorvertaling wordt gemaakt naar de PAGW-opgaven in termen van I) de natuurlijke dynamiek herstellen, II) de grote wateren (weer) met elkaar en het achterland verbinden en III) ontwikkelen van leefgebieden voor plant en dier. Meer informatie over PAGW is te vinden op: <https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/water-ruimte/ecologie/programmatische-aanpak-grote-wateren-pagw/we/>

Controleerbaarheid van informatie

Het is voor de controleerbaarheid van de informatie belangrijk te registreren welke instantie en contactpersoon verantwoordelijk is voor en beschikt over de data. Opdrachtnemer wordt dan ook geacht dit bij te houden.

2.2 Te leveren diensten en/of producten; perceel 1

2.2.1 Perceel-specifieke PSU met opdrachtnemer en opdrachtgever, bijgestaan door RWS-NN, RWS ZD en RWS WNZ

Kennismaking tussen opdrachtgever en opdrachtnemer, het delen van verwachtingen, informatieverstrekking over relevante bronhouders en andere stakeholders van belang voor uitvoering van de opdracht.

2.2.2 Plan van Aanpak, inclusief besprekingen

Opdrachtnemer produceert en presenteert definitief PvA aan opdrachtgever (WVL, met NN, ZD en WNZ).

Opdrachtnemer presenteert plan van aanpak in regio Noord (Waddenzee, Noordzeekustzone) en regio Zuidwestelijke Delta (Veerse Meer, Oosterschelde, Vlakte van de Raan, Westerschelde en Haringvliet) waarbij vertegenwoordigers van LNV, provincies, TBO's en overige stakeholders ook aanwezig zullen zijn.

2.2.3 Concept-rapport evaluatie beheer, maatregelen en gebruik voor gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone

Rapport gebaseerd op nog te leveren input (eind 2021) uit inventarisatie door NN en ZD. Inclusief bespreking tussen opdrachtgever en opdrachtnemer over commentaar door opdrachtgever (WVL en NN en ZD), LNV en provincies.

Hierbij wordt verder verwezen naar Appendix 2.

2.2.4 Definitief rapport evaluatie beheer, maatregelen en gebruik voor gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone

Definitieve versie van rapport uit 2.2.3, formeel af te tikken door opdrachtgever en opdrachtnemer. Dit dient als input voor ecologische evaluatie van Waddenzee en Noordzeekustzone.

Voor inventarisatie zowel als evaluatie van beheer, maatregelen en gebruik voor de gebieden Haringvliet, Oosterschelde, Veerse Meer, Westerschelde-Saeftinghe en Vlake van de Raan zal input worden geleverd vanuit een parallelle uitbesteding door ROO'en WNZ en ZD. Deze dient als input voor de ecologische evaluatie van deze gebieden. Oplevering van de inventarisatie en evaluatie van beheer, maatregelen en gebruik voor de gebieden Oosterschelde en Veerse Meer zal naar verwachting in februari 2022 zijn, voor de gebieden Westerschelde-Saeftinghe, Vlake van de Raan en Haringvliet zal dit mei 2022 zijn en voor de gebieden Grevelingen, Voordelta, Oude Maas en Hollands Diep zal dit december 2022 zijn.

Vastlegging van de inventarisatie en evaluatie van beheer, maatregelen en gebruik (ook ten aanzien van wat er hierover wordt aangeleverd voor Haringvliet, Vlake van de Raan, Westerschelde-Saeftinghe, Oosterschelde en Veerse Meer) vindt plaats in de relationele database, rapportering op basis daarvan in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.2.5 Deelrapport doelbereik

Op basis van input uit 2.2.4 voor Waddenzee en Noordzeekustzone en input uit ROO'en WNZ en ZD voor Haringvliet, Oosterschelde, Veerse Meer, Westerschelde-Saeftinghe en Vlake van de Raan wordt hier het doelbereik per N2000-gebied geschetst. Planningen van input uit 2.2.4 en uit voorwerk van ROO'en worden op elkaar afgestemd. De gebied specifieke informatie wordt in conceptvorm gedeeld en besproken met opdrachtgever (WVL met NN en ZD voor Waddenzee en Noordzeekustzone en WVL met WNZ en ZD voor de overige gebieden in dit perceel). Hiertoe worden besprekingen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voorzien. Daarnaast worden tijdens de bijeenkomsten nog twee presentaties van de resultaten verwacht voor de bevoegde gezagen (één voor de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen voor Waddenzee en Noordzeekustzone en één voor de provincies Zuid-Holland en Zeeland voor de overige gebieden uit de Zuidwestelijke Delta), één presentatie over de resultaten voor respectievelijk de terrein beherende organisaties (TBO's) uit het Waddengebied en drie voor de TBO's uit de Zuidwestelijke Delta (Westerschelde + Vlake van de Raan, Oosterschelde + Veerse Meer, Haringvliet).

Vastlegging van het doelbereik vindt plaats in de eerder beschreven relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.2.6 Analyse succes- en faalfactoren

Op basis van product 2.2.5 in combinatie met de bevindingen uit respectievelijk product 2.2.4 (Waddenzee en Noordzeekustzone) en de input uit het voorwerk van de ROO'en WNZ en ZD (overige Zuidwestelijke Delta) verschaft dit product de resultaten van de analyse van succes- en faalfactoren voor doelbereik in elk van de beschouwde N2000-gebieden. Concepten worden besproken tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voor Waddenzee en Noordzeekustzone (WVL met NN en ZD) voor de overige gebieden uit de Zuidwestelijke Delta (WVL met WNZ en ZD). Daarnaast één presentatie met de bevindingen uit Waddengebied voor provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen en de TBO's uit dat gebied en drie voor de provincies en TBO's uit de Zuidwestelijke Delta (Westerschelde-Saeftinghe + Vlake van de Raan, Oosterschelde + Veerse Meer, Haringvliet). Voor de analyse van succes- en faalfactoren is specialistische veldkennis vereist over de ecologische vereisten en de gevoeligheden van de als natuurdoelen vastgelegde soorten en habitattypen in zoute getijdengebieden en estuariene systemen.

Vastlegging van de analyse van succes- en faalfactoren vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.2.7 Aanbevelingen t.b.v. verbeterpunten voor nieuwe beheerplannen

De bevindingen uit product 2.2.6 worden samengevat in een set van concrete aanbevelingen voor het nieuwe beheerplan(proces). Conceptversie wordt besproken tussen opdrachtgever en opdrachtnemer in twee gesprekken, één voor Waddengebied met WVL, NN en ZD en provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen en één voor Zuidwestelijke Delta met WVL, WNZ en ZD en provincies Zuid-Holland en Zeeland.

Vastlegging van de aanbevelingen vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.2.8 Voortgangsrapportage per perceel

Tegen het einde van ieder perceel wordt een procesmatig voortgangsrapport opgeleverd door opdrachtnemer aan opdrachtgever. Pas na goedkeuring van een conceptversie zal een definitief voortgangsrapport worden goedgekeurd, waarna het project doorgang vindt tot de definitieve afronding.

2.3 Te leveren diensten en/of producten; perceel 2

In perceel 2 beschouwen we 3 clusters: Hollands Diep+Oude Maas; Grevelingen; Voordelta. Rapportages worden ook apart uitgevoerd (in totaal 3 rapportages).

2.3.1 Perceel-specifieke PSU met opdrachtnemers en opdrachtgever, bijgestaan door RWS-WNZ en RWS ZD

Kennismaking tussen opdrachtgever en opdrachtnemer, het delen van verwachtingen, informatieverstrekking over de relevante bronhouders en andere stakeholders van belang voor uitvoering van de opdracht.

2.3.2 Plan van aanpak, inclusief bespreking

Opdrachtnemer produceert en presenteert plan van aanpak aan opdrachtgever (WVL, met NN, ZD en WNZ), aangevuld met vertegenwoordigers van LNV en provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant.

2.3.3 Deelrapport doelbereik

Voor de inventarisatie zowel als de evaluatie van beheer, maatregelen en gebruik voor de gebieden uit dit perceel (Oude Maas, Hollands Diep, Grevelingen en Voordelta) zal input worden geleverd vanuit een parallelle uitbesteding door ROO'en WNZ en ZD. Deze dient als input voor de ecologische evaluatie van deze gebieden. Op basis van deze input wordt hier het doelbereik per Natura 2000-gebied geschetst. De gebied specifieke informatie wordt in conceptvorm gedeeld en besproken met opdrachtgever (WVL met WNZ en ZD). Hiertoe worden besprekingen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voorzien. Daarnaast worden nog twee presentaties van de resultaten verwacht voor de bevoegde gezagen (voor de provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant) en drie presentaties over de resultaten voor de terrein beherende organisaties (TBO's) uit de vier gebieden in dit perceel (Voordelta, Grevelingen, Hollands Diep + Oude Maas).

Vastlegging van het doelbereik vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.3.4 Analyse succes- en faalfactoren

Op basis van product 2.3.3 in combinatie met de bevindingen uit de input uit het voorwerk van de ROO'en WNZ en ZD verschaft dit product de resultaten van de analyse van succes- en faalfactoren voor doelbereik in elk van de beschouwde N2000-gebieden. Concepten worden besproken tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voor de vier betreffende gebieden (WVL met WNZ en ZD). Daarnaast drie presentaties over de resultaten voor de provincies (Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant) en terrein beherende organisaties (TBO's) uit de vier gebieden in dit perceel (Voordelta, Grevelingen, Hollands diep + Oude Maas).

Ook hier geldt dat voor deze analyse specialistische veldkennis nodig is over de ecologische eisen en gevoeligheden van de genoemde habitattypen en soorten in zoute en (semi-)estuariene systemen.

Vastlegging van de analyse van succes- en faalfactoren vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.3.5 Aanbevelingen t.b.v. verbeterpunten voor nieuwe beheerplannen

De bevindingen uit product 2.3.4 worden samengevat in een set van concrete aanbevelingen voor het nieuwe beheerplan(proces). Conceptversie wordt besproken tussen opdrachtgever en opdrachtnemer in twee gesprekken met WWL, WNZ en ZD en de provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant.

Vastlegging van de aanbevelingen vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.3.6 Voortgangsrapportage per perceel

Tegen het einde van ieder perceel wordt een procesmatig voortgangsrapport opgeleverd door opdrachtnemer aan opdrachtgever. Pas na goedkeuring van een conceptversie zal een definitief voortgangsrapport worden goedgekeurd, waarna het project doorgang vindt tot de definitieve afronding.

2.4 Te leveren diensten en/of producten; perceel 3

2.4.1 Perceel-specifieke PSU met opdrachtnemers en opdrachtgever, bijgestaan door RWS-MN en RWS ZN

Kennismaking tussen opdrachtgever en opdrachtnemer, delen van verwachtingen, informatieverstrekking over relevante bronhouders en andere stakeholders van belang voor uitvoering van de opdracht.

2.4.2 Plan van aanpak, inclusief bespreking

Opdrachtnemer produceert en presenteert plan van aanpak aan opdrachtgever (WWL, met MN en ZN), aangevuld met vertegenwoordigers van LNV en provincies Noord-Holland, Fryslân, Overijssel, Flevoland, Gelderland en Utrecht (voor IJsselmeergebied) en Limburg (voor Grensmaas).

De ondernemer voor perceel 3 heeft naast de gebied specifieke invulling van de ecologische evaluatie van de in dit perceel ondergebrachte Natura 2000-gebieden ook de regie en verantwoordelijkheid voor de coördinatie van alle drie percelen, in de zin van methodiek, uniformiteit van dataformats, en rapportage, vanwege de landelijke 'opbossing' van het gebied specifieke doelbereik, de inschatting van wat de gezamenlijke RWS-gebieden presteren voor de landelijke doelen voor natte natuur en de meer strategische en generieke aanbevelingen ten aanzien van de landelijke inspanningen voor RWS voor natuur op de langere termijn.

2.4.3 Concept van rapport inventarisatie en evaluatie beheer, maatregelen en gebruik voor gebieden IJsselmeer, Markermeer-IJmeer, Ketelmeer-Vossemeer, Zwarte Meer, Veluwerandmeren, Eemmeer-Gooimeer zuidoever

Concepten gebaseerd op nog door opdrachtnemer onder begeleiding van opdrachtgever (WVL met MN en ZN) uit te voeren inventarisatie van beheer, maatregelen en gebruik gedurende vigerende beheerplanperiode. Voor met name Grensmaas betekent dit dat ZN goed toe moet zien op uitgebreide monitoring van beheer, maatregelen en gebruik gedurende de nog niet in uitvoering zijnde 1^e beheerplanperiode, volgens de nu opgestelde plannen voor monitoring en onderzoek. Inclusief bespreking tussen opdrachtnemer en opdrachtgever over commentaar door opdrachtgever (WVL, MN en ZN), LNV en provincies Noord-Holland, Fryslân, Overijssel, Flevoland, Gelderland en Utrecht.

Hierbij wordt verder verwezen naar Appendix 3.

Voor de inventarisatie zowel als de evaluatie van beheer, maatregelen en gebruik voor de Grensmaas zal input worden geleverd vanuit een parallelle uitbesteding door ROO ZN, gebaseerd op monitoringsplan en toezicht- en handavingsplan voor N2000-beheerplan Grensmaas.

2.4.4 Definitief rapport inventarisatie en evaluatie beheer, maatregelen en gebruik voor gebieden IJsselmeer, Markermeer-IJmeer, Ketelmeer-Vossemeer, Zwarte Meer, Veluwerandmeren, Eemmeer-Gooimeer zuidoever

Definitieve versie van rapport uit 2.4.3, formeel af te tikken door opdrachtgever en opdrachtnemer. Dit dient als input voor ecologische evaluatie van de N2000-gebieden uit het IJsselmeergebied.

Vastlegging van de inventarisatie en evaluatie van beheer, maatregelen en gebruik vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.4.5 Deelrapport doelbereik

Op basis van input uit 2.4.4 wordt hier het doelbereik per N2000-gebied geschetst. De gebied specifieke informatie wordt in conceptvorm gedeeld en besproken met opdrachtgever (WVL met MN voor IJsselmeergebied en WVL met ZN voor Grensmaas). Hiertoe worden besprekingen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voorzien, voor IJsselmeergebied en voor Grensmaas. Daarnaast worden nog twee presentaties van de resultaten verwacht voor de bevoegde gezagen (één voor de provincies Noord-Holland, Fryslân, Overijssel, Flevoland, Gelderland en Utrecht voor de gebieden in IJsselmeergebied (facultatief) en één voor de provincie Limburg voor Grensmaas) en twee presentaties over de resultaten voor respectievelijk de terrein beherende organisaties (TBO's) uit het IJsselmeergebied en de TBO's uit Grensmaas.

Vastlegging van het doelbereik vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.4.6 Analyse succes- en faalfactoren

Op basis van product 2.4.5 in combinatie met de bevindingen uit product 2.4.4 verschaft dit product de resultaten van de analyse van succes- en faalfactoren voor doelbereik in elk van de beschouwde N2000-gebieden. Concepten worden besproken tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voor IJsselmeergebied (WVL met MN) en voor Grensmaas (WVL met ZN). Daarnaast één presentatie met de bevindingen uit IJsselmeergebied voor provincies Noord-Holland, Fryslân, Overijssel, Flevoland, Gelderland en Utrecht en de TBO's uit dat gebied en één presentatie met de bevindingen uit Grensmaas voor de provincie Limburg en de TBO's uit dat gebied.

Voor deze analyse is specialistische veldkennis vereist over de ecologische vereisten en gevoeligheden van de zoetwaterecosystemen van meren en rivieren en de moerasachtige randen van deze gebieden.

Vastlegging van de analyse van succes- en faalfactoren vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.4.7 Aanbevelingen t.b.v. verbeterpunten voor nieuwe beheerplannen

De bevindingen uit product 2.4.6 worden samengevat in een set van concrete aanbevelingen voor het nieuwe beheerplan(proces). Conceptversie wordt besproken tussen opdrachtgever en opdrachtnemer in twee gesprekken, één voor IJsselmeergebied met WVL en MN en provincies Noord-Holland, Fryslân, Overijssel, Flevoland, Gelderland en Utrecht en één voor Grensmaas met provincie Limburg.

Vastlegging van de aanbevelingen vindt plaats in de relationele database, rapportering in een tekstbestand (Word bij concept, pdf in definitieve vorm).

2.4.8 Voortgangsrapportage per perceel

Tegen het einde van ieder perceel wordt een procesmatig voortgangsrapport opgeleverd door opdrachtnemer aan opdrachtgever. Pas na goedkeuring van een conceptversie zal een definitief voortgangsrapport worden goedgekeurd, waarna het project doorgang vindt tot de definitieve afronding.

2.4.9 Landelijke opbossing over de drie percelen

2.4.9.1 De basis

Ook onderdeel van het derde en laatste perceel is de zgn. landelijke 'opbossing' van de ecologische evaluatie over alle N2000-gebieden in de drie onderscheiden percelen.

Voor alle behandelde Natura 2000-gebieden in deze uitbesteding worden de ervoor vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en soorten tezamen beschouwd en, eventueel in functionele groepen geclusterd, in een tabel gezet, af te

leiden uit de gezamenlijke relationele databases met de gebied specifieke gegevens uit de drie percelen, waarin valt af te lezen:

- Wat de toestand was per (cluster van) habitattypen en/of soorten op T=0 (voor aanvang eerste generatie beheerplannen), op T=1 (prognoses voor na 1^e beheerplanperiode uit gezamenlijke beheerplannen) en op T=2+ (prognoses voor na 2^e of latere beheerplanperiode uit gezamenlijke beheerplannen);
- Wat de toestand is per (cluster van) habitattypen en/of soorten in de huidige situatie op basis van de meest recent beschikbaar te krijgen monitoringsresultaten voor het geheel aan beschouwde Natura 2000-gebieden van RWS (dus op landelijk niveau); deze inschatting kan uiteenlopen van een kwalitatieve schets op basis van expert judgement in gevallen van onvoldoende kwantitatieve informatie tot een keurig en afgewogen gesommeerd meerjarig gemiddelde over de huidige beheerplanperiode.

Over dit deel van de opdracht vindt twee- tot viermaal voortgangsoverleg plaats tussen opdrachtgever en opdrachtnemer.

2.4.9.2 Analyse van landelijk opgeschaalde succes- en faalfactoren

Door de 'opgetelde' bevindingen uit de regionale inventarisaties van beheer, maatregelen en gebruik in aanmerking te nemen, wordt vervolgens een analyse uitgevoerd, waaruit kan worden opgemaakt:

- Of en in hoeverre de beschouwde Natura 2000-gebieden gezamenlijk geleid hebben tot een betekenisvolle bijdrage aan bestendige realisatie van de landelijk gunstige Staat van Instandhouding (SvI) van de (clusters van) instandhoudingsdoelstellingen;
- Wat de succes- of faalfactoren zijn geweest die, over het gehele beschouwde areaal aan Natura 2000-gebieden genomen, ten grondslag hebben gelegen aan het al of niet gerealiseerd hebben van een betekenisvolle bijdrage aan de landelijke SvI;
- Wat voor de tijdschalen van zowel de eerstvolgende beheerplanperiodes als vooral voor de langere termijn de meest veelbelovende handelingsperspectieven zijn voor welke types van maatregelen om wanneer en waar bestendige doelrealisatie (dus een betekenisvolle gezamenlijke bijdrage van de betreffende Natura 2000-gebieden aan de landelijk gunstige SvI) concrete en realistische handelingsperspectieven zijn, een beleidskader voor beleid; een voorbeeld van hoe zo'n kader eruit zou kunnen zien is dat er voor een aantal scenario's (1. Beheer blijft wat het is, 2. Beheer zet alle zeilen bij door alle aanbevelingen over te nemen en in maatregelen om te zetten, 3. Geen inzet op inrichting of beheer maar alleen 'bevrozen' schadelijke vormen van gebruik, 4. Geen enkele inzet) uitspraken worden gedaan naar de kans dat per (bv.) 2050 de doelen bestendig bereikt zullen zijn;
- Waar en wanneer met de grootste urgentie en/of de meeste kans op succes en met welke inspanningen doelbereik op landelijk niveau het beste gefaciliteerd kan worden.

2.4.9.3 Strategisch ruimtelijk kader voor (toekomstige) beleidsafwegingen

Op basis van de uitgevoerde analyse van collectieve en landelijk opgeschaalde succes- en faalfactoren achter een betekenisvolle gezamenlijke bijdrage aan de landelijk gunstige SvI voor de gezamenlijke (clusters van) instandhoudingsdoelstellingen wordt een strategisch afwegingskader opgesteld, waar toekomstige beleidskeuzes over de ruimtelijke inzet voor natte natuur en ecologie mee kunnen worden ondersteund. In dit strategisch kader verwacht opdrachtgever van opdrachtnemer:

- Advies ten aanzien van het omgaan met 'autonome ontwikkelingen' in niet Wnb-vergunningplichtige activiteiten
- Advies ten aanzien van het toezien en handhaven op de naleving van toegangsbeperkingen in TBB-gebieden
- Rapport over voortgang van (eventuele) positieve effecten van grootschalige ontwikkelingen in en rond de N2000-gebieden
- Presentatie strategisch kader met de landelijke bevindingen en de aanbevelingen aan opdrachtgever, bevoegde gezagen en andere stakeholders van bevindingen uit de 'opbossing', inclusief bespreking.

3. Verdere eisen aan product(en) en proces

Voor de opdracht, de wijze waarop deze tot stand komt en de producten die hieruit voortkomen zijn proces- en producteisen geformuleerd. Hiermee heeft de Opdrachtgever niet beoogd het volledige proces in te vullen en/of de producten volledig te beschrijven. De gestelde product- en proceseisen zijn te zien als minimale kwaliteitsvereisten, om die reden zal niet kunnen volstaan met enkel het geven van invulling aan de gestelde eisen.

3.1. Algemeen

De opdrachtnemer dient zijn opdracht uit te voeren, zodanig dat hieruit voortvloeiende diensten en/of producten, aantoonbaar en traceerbaar voldoen aan de eisen voortvloeiende uit de Overeenkomst.

3.1.1 Eisen aan producten

De eisen aan de inhoudelijke producten zijn in hoofdstuk 2 al uitgebreid aan de orde geweest. Voor een beknopte samenvatting ervan wordt doorverwezen naar de perceel-specifiek uitgewerkte Staat van Tarieven en prijzen.

Ten aanzien van het gevraagde Plan van Aanpak gelden de volgende eisen:

- Voor de uitvoering van de opdracht worden project-specifieke eisen gesteld en hiervoor heeft inschrijver een Plan van Aanpak ingediend.
- Het Plan van Aanpak dient een integrale beschrijving te geven van de toepassing van het kwaliteitsmanagement bij uitvoering van de opdracht.
- Het bij de offerte te presenteren Plan van Aanpak geeft inzicht in de te volgen werkwijze, de te leggen contacten en per onderdeel te besteden tijd en deskundige inzet en mikt op het creëren van vertrouwen bij de opdrachtgever in de kwaliteit van de uiteindelijk te produceren aanbevelingen.
- In het Plan van Aanpak dienen minimaal de volgende onderwerpen opgenomen te zijn:
 - Beschrijving van de strategie/aanpak van de opdracht;
 - Beschrijving van de voor de uitvoering van de opdracht samengestelde projectorganisatie, waarin de leidinggevenden en sleutelfuncties zijn opgenomen inclusief de aan hen toebedeelde taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden;
 - Beschrijving van de communicatie en informatievoorziening ten behoeve van de opdracht (intern en extern waaronder de samenwerking met WV, ROO en regionale stakeholders);
 - Beschrijving van de wijze waarop met afwijkingen en/of wijzigingen wordt omgegaan.

Actualisatie van het Plan van Aanpak, de planning e. d.

- Bij de start van het project (perceelopdracht) vindt een (start)bespreking plaats. Tijdens deze voorbereidingsfase wordt het Plan van Aanpak geactualiseerd en uitgewerkt naar een plan van aanpak. Ook de planning

wordt besproken en vastgesteld, alsmede de beheersing van afwijkingen. De kosten van de voorbereidingsfase zijn vermeld in Bijlage I Staat van tarieven en prijzen.

- De beschikbare resultaten en ervaringen bij andere RWS-diensten dienen ter inspiratie voor de uit te werken aanpak.

Digitaal projectdossier en evaluatiebespreking

Aan het einde van de werkzaamheden voor elk perceel vindt de oplevering plaats die bestaat uit:

- Een evaluatiebespreking gezamenlijk met de projectbegeleider van de opdrachtgever (telefonisch of digitaal, bijv. via MS-Teams, MST).
- Het definitieve digitale projectdossier, inclusief een verslag van de evaluatiebespreking.

Specifieke eisen aan gevraagde rapportages

- Het eindrapport (voor een perceelopdracht) dient te voldoen aan de volgende eisen:
 - De technisch inhoudelijke rapportages zijn in de Nederlandse taal opgesteld.
 - Rapportages dienen in de huisstijl van RWS te worden opgesteld.
 - De rapportage dient een beschrijving te geven van de gebruikte methode en de kwaliteit van de gebruikte data.
 - Rapportages zijn compleet, leesbaar, éénduidig, vrij van fouten en omissies.
 - Tenzij anders vermeld, hoeven rapportages slechts digitaal te worden verstrekt aan opdrachtgever.
 - Documenten in het Open Document Format (odt, ods en odp), PDF-bestanden en de bestanden van Microsoft Office (docx, xlsx, pptx, ppsx, doc, ppt, pps) moeten voldoen aan het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid. Meer informatie kunt u vinden op: <https://www.digitoegankelijk.nl/>.
 - De opdrachtnemer dient ervoor te zorgen dat personen waarvoor de persoonsgegevens in de rapportages e.d. zijn verwerkt, uitdrukkelijk toestemming hebben gegeven voor die verwerking. Daartoe wordt tevens een Verwerkersovereenkomst gesloten.
 - De opdrachtgever zal voorts de onderzoeksresultaten en/of rapportages openbaar maken (zie 3.2), in het kader waarvan het van belang is dat opdrachtnemer zorg draagt voor een tweetal versies van de rapportages (één niet-publieke en één publieke) en waarvoor heeft te gelden dat voor elke vermelding van persoonsgegevens de toestemming is verkregen van de persoon in kwestie (ook de auteur zelf).
 - Op het intellectueel eigendomsrecht van de rapportages of de data is onverkort artikel 24 van de ARVODI-2018 van toepassing.

Eisen aan voortgangsrapportages

- De voortgangsrapportage (voor een perceelopdracht) dient te voldoen aan de volgende eisen:
 - De voortgangsrapportages zijn in de Nederlandse taal opgesteld.
 - De voortgangsrapportages dienen in de huisstijl van RWS te worden opgesteld.
 - De voortgangsrapportages beschrijven de voortgang alsmede eventuele afwijkingen en wijzigingen over de periode waarop de voortgangsrapportage betrekking heeft.
 - Tenzij anders vermeld, hoeven voortgangsrapportages slechts digitaal te worden verstrekt aan opdrachtgever.
- Bij zowel de oplevering van de tussenproducten als bij de oplevering van de gevraagde eindproducten wordt ook gevraagd om alle gebruikte

basisgegevens in goed herbruikbare en uniforme formats aan te leveren, met een gedegen uitleg door middel van metadata.

3.1.2 Eisen aan het proces

De opdrachtnemer kan na opdrachtverlening pas met externe partijen contact opnemen als dit is afgestemd met de opdrachtgever, om te voorkomen dat er een onduidelijke boodschap wordt afgegeven.

Kwaliteitsmanagement

- De opdrachtnemer dient de opdracht uit te voeren op basis van de ISO-9001:2015 of op de wijze zoals wordt omschreven in paragraaf 2.1.2 van de Aanbestedingsleidraad.
- De opdrachtnemer dient in geval van een kwaliteitssysteem volgens ISO 9001:2015 of het eigen systeem op het eventuele projectkwaliteitsplan (PKP) een 'verklaring van geen bezwaar' te ontvangen alvorens tot uitvoering van de werkzaamheden mag worden overgegaan.
- De opdrachtnemer dient voorts afwijkingen, van hetgeen is overeengekomen in de overeenkomst dan wel het eigen kwaliteitssysteem, te identificeren en op te nemen in een afwijkingsrapport.
- Afwijkingsrapporten worden opgenomen in het afwijkingenregister en in het register dienen minimaal de volgende aspecten te zijn opgenomen:
 - Uniek volgnummer van de afwijking;
 - Omschrijving en reden van de afwijking;
 - Datum constatering;
 - Verantwoordelijke actor;
 - Werkpakket;
 - Datum wanneer corrigerende maatregelen uitgevoerd zullen zijn;
 - Beschrijving en status van de corrigerende maatregelen;
 - Geplande datum implementatie corrigerende maatregelen;
 - Geplande datum implementatie preventieve maatregelen;
 - Werkelijke datum implementatie corrigerende maatregelen;
 - Werkelijke datum implementatie preventieve maatregelen;
 - Status afwijking;
 - Datum sluiting van het afwijkingsrapport.

Organisatie

- Van de opdrachtnemer wordt verlangd dat de functionarissen belast met uitvoering van de opdracht bij aanvang daarvan bij de opdrachtgever bekend zijn.
- De opdrachtnemer dient voor de eigen organisatiestructuur aan te sluiten op de organisatiestructuur van de opdrachtgever (zie Appendix 1), waarbij de opdrachtgever van de opdrachtnemer niet verlangt dat de verschillende rollen op gelijke wijze zijn verdeeld als die bij de opdrachtgever. De opdrachtnemer mag meerdere rollen toebedelen aan een functionaris.
- De opdrachtnemer is verplicht bij het project voor wat betreft zijn Personeel aantoonbaar te blijven voldoen aan de ervaringseisen in paragraaf 1.7 van de gesloten overeenkomst (Bijlage L).
- Bij de uitvoering dient nauw te worden samengewerkt met het bevoegde gezag in het kader van de Wnb: het Ministerie van LNV en de betreffende provincies (voor Waddenzee-Noordzeekustzone Noord-Holland, Fryslân en Groningen, voor IJsselmeergebied Fryslân, Overijssel, Flevoland, Gelderland, Utrecht en Noord-Holland, voor Grensmaas Limburg en voor ZW Deltagebied Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant).

Overlegstructuren

- Inbegrepen bij de opdracht is regelmatig overleg met de opdrachtgever en regisseur van het planproces, informatieve contacten met externe leveranciers van gegevens, bespreking van (deel)concepten, verwerking

- van commentaar van de opdrachtgever hierop, en externe presentaties conform de planning van het planproces.
- Opdrachtgever en opdrachtnemer hebben op verschillende momenten overleg om de (inhoudelijke) voortgang van het project te bespreken.
- De startbesprekingen worden direct na gunning door de opdrachtnemer georganiseerd. De PSU is bedoeld om kennis te maken en de verwachtingen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer te bespreken. Opdrachtnemer kan zijn visie en aanpak kenbaar maken en de vastgestelde uitgangspunten nader toelichten.
- Tijdens de startbespreking worden minimaal de volgende onderwerpen besproken:
 - Nadere toelichting door de opdrachtgever op het project en achtergrondinformatie;
 - Project(kwaliteits)plan en/of Plan van Aanpak opdrachtnemer;
 - Bespreking offerte-uitvraag en aanbieder;
 - Geïdentificeerde actuele risico's en beheersmaatregelen;
 - Kwaliteitsborging door opdrachtnemer.

Afspraken over becommentariëring van de producten

- Alle afgesproken producten dienen als 'concept', ter toetsing, te worden voorgelegd aan de opdrachtgever en eventuele andere reviewers. Er vindt één commentaarronde plaats, waarbij RWS zorgt voor aanlevering van gebundeld commentaar. Na verwerking van het commentaar dienen de documenten door opdrachtnemer 'definitief' te worden gemaakt.

Verslaglegging

- Verslagen van overleggen worden voor de verspreiding door de opdrachtnemer voorgelegd aan de opdrachtgever.

Voortgangsrapportage

- De voortgangsrapportage dient één (1) maal per jaar te worden verstrekt aan de opdrachtgever;
- Opdrachtnemer zorgt dat minstens vijf (5) werkdagen voorafgaand aan het voortgangsoverleg de voortgangsrapportage en een geactualiseerde planning en actielijst beschikbaar is bij de deelprojectleider van de opdrachtgever.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

- Op de opdracht is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing.
- In gevolge van Artikel 28 van de AVG dient ten behoeve van de gegevensverwerking tussen opdrachtnemer (verwerker) en opdrachtgever (verwerkingsverantwoordelijke) voor aanvang van de opdracht een verwerkingsovereenkomst te worden gesloten.
- De verwerkingsovereenkomst is opgenomen als bijlage L bij de aanbestedingsdocumenten.

3.2 Openbaarheid van onderzoek

De opdrachtgever is in principe verplicht om onderzoeksrapporten openbaar te maken. De opdrachtnemer is gehouden om naast de oorspronkelijke versie van het (desbetreffende) onderzoeksrapport een aanvullende versie geschikt voor openbaarmaking op te leveren waarin geen persoonsgegevens zijn vermeld, dan wel waarin persoonsgegevens zijn vermeld waarvoor van de desbetreffende personen uitdrukkelijk schriftelijk toestemming is verkregen naar het bewijs waarvan door de opdrachtgever kan worden gevraagd.

4. Planning-, overleg- en betalingschema

4.1 Basiseisen

De opdrachtnemer dient de opdracht zodanig voor te bereiden en uit te voeren dat deze op beheerste en controleerbare wijze verloopt, zodat het gewenste resultaat uiterlijk op de gestelde opleverdatum en eventueel gestelde mijlpaaldata wordt behaald. De opdrachtnemer dient ook bij te dragen aan een effectieve informatie-uitwisseling met de opdrachtgever, zodanig dat beide partijen juist en tijdig zijn geïnformeerd.

In deze Vraagspecificatie is informatie opgenomen over de Natura 2000-gebieden en het uitvoeren van de werkzaamheden. De planning van de werkzaamheden is aan de opdrachtnemer, rekening houdend met deze informatie. Het kan zijn dat (binnen het perceel) wijzigingen plaatsvinden voor wat betreft de volgorde van de werkzaamheden van de Natura 2000-gebieden. Een Natura 2000-gebied binnen het perceel dat in eerste instantie aan het einde was gepland zou naar voren gehaald kunnen worden, omdat de data van een ander Natura 2000-gebied pas later beschikbaar komen. Het aantal Natura 2000-gebieden wijzigt niet – er komen er niet bij en er gaan er niet af – maar het kan dus zijn dat een Natura 2000-gebied naar voren wordt gehaald en een ander gebied naar achteren wordt verschoven binnen een perceel. Zodra dit het geval is of lijkt te gaan zijn zal de opdrachtgever dit zo spoedig mogelijk communiceren naar de opdrachtnemer. De opdrachtnemer is hierbij verplicht proactief te handelen en de bestaande planning zonder enige verrekening van kosten aan te passen en met bekwame spoed opnieuw bij de projectbegeleider in te dienen. Voorts moet de opdrachtnemer de in de gewijzigde planning weergegeven volgorde van Natura 2000-gebieden hanteren, zonder verdere verrekening of bijbetaling.

4.1.1 Uitvoeringsplanning voor de perceelopdracht

De opdracht, met in achtname van de daarvoor te verrichten werkzaamheden en/of te leveren producten, dient te worden uitgevoerd conform onderstaande indicatieve planning. Omdat plannings altijd achterhaald worden door de werkelijkheid, dient maandelijks door opdrachtnemer een aangepaste planning te worden gemaakt die dan (telefonisch) met opdrachtgever wordt afgestemd. Op deze wijze kan worden ingespeeld op o.a. wijzigingen in de geplande toelevering van input vanuit de ROO'en of op beleidsmatige aanpassingen in de volgorde waarin gegevens van individuele gebieden beschikbaar komen.

Tabel 2. Planning.

Perceel	Start Perceel	Afronding Perceel (incl. 'opbossing')	N2000 gebied	Oplevering gebied
1	Bij opdracht verlening	30 september 2023	Waddenzee-NZKZ (zowel inventarisatie/evaluatie gebruik en beheer als ecologische evaluatie)	Februari 2023
			Oosterschelde en Veerse Meer	Maart 2023
			Westerschelde en Vlakte van de Raan	Mei 2023
			Haringvliet	Mei 2023
2	1x PSU, daarna najaar 2022 (start inventarisatie ecologische gegevens)	30 september 2024	Hollands Diep (G&B gegevens december 2022 binnen)	December 2023
			Oude Maas (G&B gegevens december 2022 binnen)	December 2023
			Voordelta (G&B gegevens december 2022 binnen)	Juni 2024
			Grevelingen (G&B gegevens december 2022 binnen)	Juni 2024
3	Bij opdracht verlening	24 december 2025	IJsselmeergebied (inventarisatie/evaluatie gebruik en beheer)	Oktober 2024
			IJsselmeergebied (ecologische evaluatie)	November 2025
			Grensmaas	November 2025
			'Opbossing' alle N2000-gebieden samen: a. regie aanleveren gegevens van Perceel 1 en 2; b. verzamelen gegevens perceel 3; c. schrijven eindrapport	a. November 2025 b. November 2025 c. November 2025

De planning dient tenminste:

- Als onderdeel van de aanpak en voorafgaand aan een voortgangsoverleg, ter kennis te worden gebracht van de opdrachtgever;
- De voor de opdracht te ondernemen activiteiten zichtbaar te maken, waarbij deze reëel zijn uitgezet in de tijd;
- Relevante afstemming met de opdrachtgever zichtbaar te maken (bijvoorbeeld acceptatietermijnen, communicatietermijnen);
- Gesloten te zijn, wat betekent dat iedere activiteit en/of werkpakket een voorganger en een opvolger heeft, met uitzondering van de eerste en de laatste activiteit en/of werkpakket.

4.1.2 Overlegmomenten

Oprachtnemer dient overleg- of afstemmingsmomenten met de projectbegeleider (of het projectteam) van de opdrachtgever in zijn planning mee te nemen.

4.1.3 Betaling

Voor het overzicht van de kosten (van de perceelopdracht) wordt verwezen naar Bijlage I Staat van Tarieven en Prijzen.

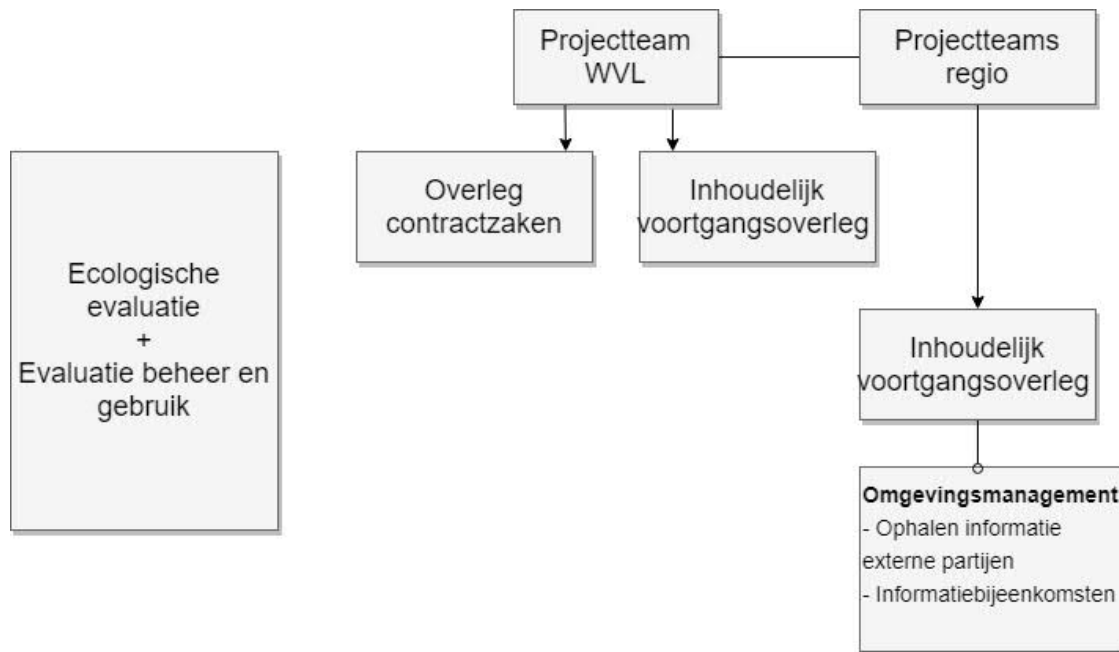
Voor de betaling van de diensten/producten wordt verwezen naar hoofdstuk 3 'Prijzen en overige financiële bepalingen' van de gesloten overeenkomst.

4.2 Wijziging in de Planning wegens een optiejaar

Na de initiële looptijd van de desbetreffende gesloten Overeenkomst heeft de opdrachtgever het recht om de

Overeenkomst met ten hoogste tweemaal een jaar te verlengen. De opdrachtnemer is verplicht een verlenging op eerste verzoek van de opdrachtgever in uitvoering te nemen. Indien bij een verlenging de scope van de opdracht naar inzicht van de opdrachtgever (wezenlijk) moet worden gewijzigd, dan wordt voorafgaande aan de te sluiten Wijzigingsovereenkomst aan de opdrachtnemer een nieuwe offerte gevraagd voor het optiejaar, met dien verstande dat voor de inhoudelijk ongewijzigde producten (met het daaraan gekoppeld totaal aantal uren), de vermelde tarieven en prijzen in de (door de opdrachtnemer ingevulde en) aan deze overeenkomst gehechte Bijlage I Staat van Tarieven en Prijzen, ongewijzigd blijven. Voor de op basis van de nieuwe scope nieuw vastgestelde of wezenlijk aangepaste producten worden dan gezamenlijk andere tarieven en prijzen vastgesteld.

Appendix 1: Overzicht organisatiestructuur opdrachtgever

Appendix 2: Vraagspecificatie inventarisatie en evaluatie beheer en gebruik Waddenzee en Noordzeekustzone

Opdrachtschrijving Evaluatie N2000 beheerplannen Waddenzee en Noordzeekustzone

1. Aanleiding

De Natura 2000-beheerplannen Waddenzee en Noordzeekustzone 2016 – 2022 (hierna WZ en NZKZ) dienen geëvalueerd te worden ter voorbereiding van de volgende generatie beheerplannen WZ en NZKZ.

Deze twee plannen zijn twee separate plannen bij twee gebieden, maar worden in één opdracht samen genomen vanwege de nauwe ecologische samenhang en overlap in stakeholders. De beheerplannen zijn destijds gelijktijdig opgesteld en vastgesteld. Tevens is er nauwe samenhang met de N2000 beheerplannen van de Waddeneilanden, zowel op inhoud als omgevingsproces. Van deze plannen zijn de provincies voortouwnemer.

2. Opdracht

2.1 Doel opdracht

De evaluatie van gebruik en beheer, specifiek voor de Waddenzee en Noordzeekustzone, heeft tot doel:

- 1) reeds uitgevoerde inventarisaties van beschikbare informatie compleet te maken, informatie op te vragen, te beoordelen op kwaliteit en te analyseren welke ontwikkelingen in activiteiten (inclusief verleende vergunningen) en in beheer zich in het gebied hebben voorgedaan en dit op kaart weer te geven;
- 2) te inventariseren en evalueren of en, zo ja, op welke wijze en in welke mate, de in de beheerplannen en uitvoeringsplannen beschreven instandhoudingsmaatregelen en regulering van gebruik heeft plaatsgevonden;
- 3) vast te stellen welke gewenste informatie over gebruik en beheer, ontwikkelingen daarin alsook regulatie van vrijgesteld gebruik, niet beschikbaar is (complementair aan 1. en 2.) inclusief aanbevelingen ter verbetering hiervan;
- 4) aanbevelingen te doen gericht op het verbeteren van het beheerplan en de uitvoering daarvan.

2.2 Uitgangspunt beschikbare informatie: resultaten van uitgevoerde inventarisaties

Ter voorbereiding van deze evaluatie en het volgende beheerplan hebben Rijkswaterstaat Noord-Nederland (RWS NN) en Rijkswaterstaat Zee en Delta (RWS ZD) per gebied een inventarisatie van benodigde data en informatie over gebruiks- en beheeractiviteiten laten uitvoeren. Ook van de biologische/ecologische gegevens is er een overzicht samengesteld van wat er waar beschikbaar is.

Voor WZ geldt dat er een overzicht (Exceltabel) beschikbaar is waarin de maatregelen (instandhoudingsmaatregelen en mitigerende maatregelen) en menselijke activiteiten (categorie 2, 3, 4) staan benoemd. Er staat aangegeven bij welke organisaties rapportages beschikbaar zijn en wie contactpersonen zijn. Tevens is een begin gemaakt met een digitaal dossier: mappenstructuur ingedeeld naar maatregel of activiteit. Een deel van de beschikbare informatie bij de bronhouders is reeds opgevraagd en hierin verzameld door de opdrachtgever en is een eerste inschatting van de kwaliteit van de informatie gemaakt. Informatie is in de vorm van rapportages, registraties in Excel of een memo over de stand van zaken. Er is een Excel-file aanwezig met deze informatie die aangeleverd zal worden aan de opdrachtnemer na gunning.

Voor NZKZ geldt dat er een overzicht (Exceltabel) beschikbaar is waarin de maatregelen (instandhoudingsmaatregelen en mitigerende maatregelen) en menselijke activiteiten (categorie 2, 3, 4) staan benoemd. Er staat aangegeven of en bij welke organisaties rapportages beschikbaar zijn en wie contactpersonen zijn. Tevens zijn er rapportages opgevraagd. Er is nog geen digitaal dossier:

mappenstructuur ingedeeld naar maatregel of activiteit. Een deel van de beschikbare informatie bij de bronhouders is reeds opgevraagd en hierin verzameld door de opdrachtgever en is een eerste inschatting van de kwaliteit van de informatie gemaakt. Er is een Excel-file aanwezig met deze informatie die aangeleverd zal worden aan de opdrachtnemer na gunning.

2.3. Verzamelen en compleet maken van informatie

Er wordt gevraagd een beoordeling te maken of de informatie voldoende is om op een kwalitatieve en zo veel mogelijk kwantitatieve wijze de effecten op de ecologische instandhoudingsdoelen te kunnen beoordelen en tevens of de informatie voldoende is om de effectiviteit en kwaliteit van de uitvoering van afspraken (zoals handhaving, monitoring) te beoordelen.

In de praktijk zal het compleet maken van alle benodigde informatie over maatregelen, menselijke activiteiten en vrijstellingen uit de beheerplannen WZ en NZKZ niet lukken. De opdrachtnemer dient daarom ook te registreren welke informatie niet beschikbaar is en aanbevelingen te doen om voldoende informatie te verzamelen om een ecologische evaluatie uit te kunnen voeren, zie punt 3 en 4 bij *Doel opdracht*.

Om de ontwikkelingen in menselijke activiteiten in de gebieden, de uitvoering van maatregelen en afspraken uit het beheerplan en uitvoeringsplannen te beoordelen en hierover te rapporteren, zullen tevens gesprekken gevoerd moeten worden met vertegenwoordigers van bevoegde gezagen, toezichthouders en handhavers, terreinbeheerders en andere relevante stakeholders zoals vertegenwoordigers van branches. Voorbereiding en verslaglegging horen tevens bij voorliggende opdracht. Deze staan op de Staat van Tarieven en prijzen vermeld op de post 'Interviews'.

2.4 Specifieke vraagstelling

In dit project dienen de onderstaande aspecten per gebied geïnventariseerd, geëvalueerd en beoordeeld te worden:

- Instandhoudingsmaatregelen (2.4.1)
- Menselijke activiteiten, mitigerende maatregelen (2.4.2)
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving (2.4.3)
- Aanbevelingen (2.4.4)
- Ecologische gegevens (2.4.5)

2.4.1 Instandhoudingsmaatregelen

De opdrachtnemer dient de volgende elementen in beeld te brengen en hierover te rapporteren:

a. Wat is de stand van zaken van de maatregelen uit de beheerplannen?

- Door welke instantie is de maatregel uitgevoerd; wie is de contactpersoon of/en verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregel?
- Wanneer is of wordt de maatregel uitgevoerd?
- Is de maatregel uitgevoerd conform beschrijving in het Beheerplan of eventueel in aangepaste wijze (incl. motivatie)?

Zo niet, waarom niet:

- o Onvoldoende (financiële of capaciteit gerelateerde) middelen;
- o Onvoldoende (maatschappelijk) draagvlak;
- o Veranderende inzichten ten aanzien van verwachte effectiviteit;
- o Andere redenen.

b. Is de informatie m.b.t. de maatregelen die uitgevoerd zijn, volledig en is de kwaliteit voldoende om een relatie te leggen met het behalen van de instandhoudingsdoelen?

- Is er informatie over de uitgevoerde maatregel beschikbaar? Zo ja, waar is de informatie m.b.t. de uitvoering van de maatregel te vinden?
- Is de informatie voldoende en is de kwaliteit zodanig dat deze gebruikt kan worden om te beoordelen wat de effecten zijn van betreffende maatregelen op de IHD-doelstellingen?
- Beschrijf welke criteria, in afstemming met de opdrachtgever, zijn gebruikt om een beoordeling te geven over kwantiteit en kwaliteit van de informatie. En welke criteria worden gebruikt om te toetsen of de uitgevoerde maatregel wel/niet bijdraagt aan de instandhoudingsdoelen.

c. Welke maatregelen ten behoeve van N2000 doelsoorten zijn uitgevoerd of gepland terwijl ze niet in het beheerplan worden genoemd?

- Zie punt a en b hierboven voor de te beantwoorden vragen.

- Wanneer is de planvorming en uitvoering gepland?
 - Over wat voor type maatregel gaat het (herstel-en inrichtingsmaatregel, onderzoeksmaatregel enz.)? Geef per N2000 gebied een overzicht van de maatregelen;
 - Is het bekend/duidelijk wat het doel is van de betreffende maatregel en kan deze evt. bijdragen aan de IHD van soort of habitatype in het betreffende N2000 gebied?
 - Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden per type maatregel en per N2000 gebied? a) meenemen in het volgend beheerplan of b) anders? Hierover wordt een onderbouwd advies verwacht rekening houdend met recente monitoringsresultaten. In de analyse (Word doc.) over aanbevelingen zal de opdrachtnemer rekening houden met langjarige trends en ontwikkelingen van soorten die relevant zijn voor de onderbouwing van de aanbevelingen.
- d. De locatie van maatregelen in beeld brengen*
- Via GIS kaarten dienen de locatie van de maatregelen en menselijke activiteiten in beeld gebracht te worden.
 - Kaarten (figuren) bieden geografische / ruimtelijke informatie over de ontwikkeling van het gebruik van het Waddengebied (Waddenzee en Noordzeekustzone), dit op basis van de verzamelde informatie binnen deze opdracht. Ze worden als pdf opgenomen in het eindrapport; de onderliggende GIS-data worden aangeleverd in het format dat voor RWS is in te lezen in de bestaande programma's. Het kunnen nieuwe bestanden betreffen of bestaande bestanden in gebruik bij RWS⁶, die worden aangevuld met de in deze studie verzamelde ruimtelijke informatie.
 - De kaarten moeten goed leesbaar zijn, dus mogelijk moet één (aspect)kaart van het gehele IJsselmeergebied worden opgeknipt in deelkaartjes voor de 6 N2000-gebieden.
 - De wijze waarop data en het format waarin de kaarten aan opdrachtgever aangeleverd worden, is te vinden in 'Specificaties levering GIS-producten bij levering van GIS-producten door opdrachtnemers aan RWS', 8 december 2017, Min I&M/RWS.

2.4.2 Menselijke activiteiten

Op basis van de inventarisatie, evaluatie én gesprekken met bevoegde gezagen, beheerders/handhavers uit het veld, dient de opdrachtnemer volgende elementen in beeld te brengen en hierover te rapporteren:

- In welke mate zijn de menselijke activiteiten voldoende en volgens afspraak bijgehouden? Is er een goed registratiesysteem voor handen (bijv. voor vaste vistuigen, recreatie)? Welke aanbevelingen zijn er voor verbetering?
- Welke activiteiten zijn in aard, omvang, intensiteit, plaats, tijdstip, duur en frequentie gelijk gebleven ten opzichte van de NEA en het beheerplan?⁷
- Welke activiteiten zijn in aard of omvang, etc. gewijzigd ten opzichte van de NEA en het beheerplan en waaruit bestaan deze wijzigingen?
- Welke Wnb-vergunningen zijn afgegeven sinds de laatste NEA?⁸ Aan welke organisatie en voor welk type activiteit en welke mogelijke resteffecten zijn beschreven?
- Waar vinden de menselijke activiteiten plaats (in beeld brengen op kaart via GIS).

Het is voor de opdrachtgever van belang dat alle relevante activiteiten in de gebieden en de activiteiten met externe werking (invloed) op de gebieden worden meegenomen.

Adviesmemo aanvullende menselijke activiteiten

De opdrachtnemer wordt gevraagd om voor WZ en NZKZ een adviesmemo op te stellen met aanvullende activiteiten. Dat zijn de activiteiten die nu niet in het beheerplan staan, maar waarvan overwogen moet worden om ze wel in het nieuwe beheerplan op te nemen. Voor deze activiteiten bestaat de behoefte om informatie te verzamelen en bij te houden.

We voorzien twee typen:

1. Nieuw ontstane activiteiten of activiteiten die op korte termijn reëel worden geacht;

⁶ Zie <https://www.rijkswaterstaat.nl/zakelijk/open-data>

⁷ Of activiteiten die ongewijzigd zijn gebleven ten opzichte van het begin van de vigerende beheerplanperiode al dan niet onder dezelfde voorwaarden vrijgesteld kunnen blijven van de vergunningplicht in het kader van de Wnb, zal afhankelijk zijn van de ecologische knelpuntanalyse in de vervolgstap op dit proces. Als immers aannemelijk te maken is dat de vigerende vrijstellingsvoorwaarde(n) onvoldoende borging voor doelbereik hebben geboden, zal hier een aanscherping op moeten komen.

⁸ Het vergunningenproces zelf hoeft niet te worden beoordeeld.

2. Bestaande activiteiten die niet in het huidige beheerplan zijn gekomen omdat ze destijds in de NEA zijn beoordeeld met 'geen effect'. Deze staan in de "nee-lijst" (bijlage van de beheerplannen). Er kunnen redenen zijn zoals veranderingen in plaats, intensiteit, cumulatie etc. (of zelfs verkeerde inschatting bij eerdere beoordeling...) om te vermoeden dat deze nu mogelijk wél significante gevolgen hebben.

De opdrachtnemer beschrijft in de memo:

- Om welke aanvullende activiteiten het gaat en welke informatie / monitoring hiervan gewenst is;
- Een beschrijving van de werkzaamheden en kosten als de opdrachtnemer deze informatie in beeld zou brengen.

De activiteiten die nieuw zijn, in aard of omvang etc. zijn gewijzigd, worden middels expert judgement en interviews beoordeeld op het (mogelijk significante) effect op de instandhoudingsdoelen.

2.4.3 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

De opdrachtnemer dient de volgende elementen in beeld te brengen via registraties en interviews en hierover te rapporteren⁹:

- In welke mate heeft er in de praktijk naleving plaatsgevonden van de vergunningvoorschriften, dan wel de (mitigerende) vrijstellingsvoorwaarden uit de vigerende beheerplannen? Zijn de beschikbare registraties van voldoende kwaliteit?
- Zijn de voorwaarden(kaders) voor de vrijstellingen (bv. Erecode voor het wad, voor visserij, recreatie, civiele werken, recreatie) praktisch uitvoerbaar geweest en hoe zijn de voorwaarden in praktijk nageleefd?
- Welke redenen waren er tijdens uitvoering die naleving beperkten? Op welke wijze kunnen we die redenen in de toekomst verminderen en uitvoerbaarheid vergroten?
- In welke mate heeft er toezicht & handhaving plaatsgevonden op de afgesproken vrijstellingsvoorwaarden; waren de regels voldoende duidelijk, en waren de voorwaarden handhaafbaar?
- Bij welke activiteiten worden overtredingen gesignaleerd? Wat is de oorzaak hiervan (bijvoorbeeld ontbreken verbodsborden, markeringen, onduidelijk informatie, negeren van de regels, etc.)? Is, en zo ja in welke mate is, hierop handhaving geweest of waarom niet?
- Specifiek aandachtspunt rond toezicht Waddenzee: hoe hebben partijen invulling gegeven aan het in het beheerplan genoemde Gastheerschap en wadwachtfunctie? Op welke locaties, wanneer? Wat is het effect hiervan? Zijn er aanbevelingen voor?

2.4.4 Aanbevelingen

Tenslotte dient de opdrachtnemer per gebied een procesevaluatie te schrijven met hierin aanbevelingen hoe de uitvoering van de beheerplannen - inclusief uitvoeringsplannen - te verbeteren. In voorgaande paragrafen staan ook vragen opgenomen, gericht op aanbevelingen. Daarnaast / aanvullend gaat het om aspecten als:

- De organisatie en coördinatie van de uitvoering:
 - Vergelijking van het beschreven proces in het beheerplan, de uitvoeringsplan(nen) en de uitwerking in de praktijk;
 - Beschrijving op basis van interviews welke aspecten in de praktijk goed werkten en welke aspecten verbeterd kunnen worden en hoe dat zou kunnen;
 - Aanbevelingen voor de organisatie en coördinatie van de uitvoering;
 - Nut en noodzaak voor en wijze van duidelijke en werkbare afspraken over welke partij(en) verantwoordelijk zijn voor het leveren van de benodigde gegevens voor evaluatie(s) en aanbevelingen waar de informatie minimaal aan moet voldoen.
- De voortgang van de maatregelen¹⁰ en aanbevelingen voor andere, beter of gemakkelijker procesmatig te organiseren maatregelen en rapportage hierover;

⁹ In 2021 stelt de Beheerautoriteit Waddenzee (werkgroep toezicht en handhaving) een gezamenlijk werkplan op ter verbetering van toezicht en handhaving. Hiervoor worden tevens interviews gehouden en verbeteringen geformuleerd. Dit plan dient, wanneer beschikbaar eind 2021 / begin 2022), gebruikt te worden als input en uitgangspunt van dit deel van de evaluatie; voorkomen moet worden om zaken opnieuw te doen, aanvullen aanscherpen etc. is wel gewenst.

¹⁰ Opdrachtgever laat (gepland in 2021 / 2022) een losse evaluatie uitvoeren over de uitvoering van de bagger- en verspreidingsactiviteiten (zoals genoemd in het voorwaardenkader baggerwerken van het beheerplan WZ). De resultaten van deze 3-jaarlijkse tussenevaluatie moeten worden gebruikt als bron, dan wel

- De wijze van (toekomstige) monitoring, ter verbetering van de monitoring gedurende de volgende beheerplanperiode of voor de rest van de vigerende beheerplanperiode. Het gaat dan o.a. om zaken als concreetheid afspraken, wijze en methode van uitvoering/verzameling, juiste en voldoende registratie en data-verzameling, data-ontsluiting;
- Verbeterpunten over de voorwaarden naar aanleiding van de praktijk: op welke onderwerpen kunnen afspraken generieker / eenvoudiger en waar is behoefte aan meer maatwerk bijvoorbeeld gericht op deelgebieden / kombergingen?
- Aanbevelingen ten aanzien van verbeteren van naleving van afspraken en voorwaarden en toezicht en handhaving en hoe (betere) registraties hierover kunnen plaatsvinden;
- Aanbevelingen ten aanzien van sturen karakter versus flexibiliteit: op welke wijze kunnen beheerplannen enerzijds een sturend kader geven voor maatregelen, voorwaarden van activiteiten en tevens voor toekomstige projecten en vergunningverlening en anderzijds flexibiliteit behouden die past bij de uitvoeringspraktijk en de natuurlijke dynamiek van het waddensysteem.

2.4.5 Ecologische gegevens

De opdrachtnemer dient ecologische gegevens te verzamelen en te beoordelen op kwaliteit over nauwe korfslak, noordse woelmuis en bruinvis (alleen Waddenzee) en groenknolorchis (Waddenzee en Noordzeekustzone. Het betreffen gegevens die niet in gegevens van nationale meetnetten als bijvoorbeeld Sovon of MWTL terugkomen.

De in de beheerplannen WZ (par. 9.3 p. 253-254) en NZKZ (par. 8.3, p. 174-176) opgenomen lijsten met specifieke (aanvullende) monitoring en onderzoeken die gedurende de beheerplanperiode zijn opgepakt, dienen geraadpleegd te worden. Deze resultaten hiervan moeten worden gecheckt en worden verwerkt in de evaluatie.

Voor deze monitoringsgegevens worden ten minste de volgende aspecten benoemd:

- Monitorende partij(en);
- Monitoringmethode inclusief intensiteit (Frequentie, timing, locatie, dekking);
- Vorm waarin informatie of data beschikbaar is;
- Beoordeling: Is de informatie of data voldoende in kwantiteit en kwaliteit (betrouwbaar, compleet) om een goede inschatting van het doelbereik (in vergelijking met de doelstelling in het aanwijzingsbesluit) te maken? Zijn er anderszins zinvolle conclusies uit te trekken voor natuurwaarden?
- Welke informatie of data zijn er niet of onvoldoende beschikbaar/toegankelijk? Graag een aanbeveling hoe dat kan worden opgelost.

3. Producten:

De opdrachtnemer dient op te leveren per gebied, dus separaat voor WZ en voor NZKZ. Echter wel met aangeven van dwarsverbanden tussen beide gebieden en met de Natura 2000-gebieden van de Waddeneilanden.

Output / producten

- uitvoering 'Informatieverzoeken en Interviews' in plan van aanpak
- Exceltabellen per N2000 gebied met maatregelen en activiteiten en ecologische gegevens
- Een gestructureerd dossier (per gebied) (opgenomen in de relationele database) met verzamelde data en informatie.
- (concept) Rapportages per gebied: evaluatie, inclusief deelrapportage met proces aanbevelingen.
- Adviesmemo over aanvullende menselijke activiteiten

Toelichting:

Exceltabellen

- De opdrachtnemer dient gebruik te maken van het meegeleverde Excel format. Eventuele verbetervoorstellen ten aanzien van het format dienen te worden geaccepteerd door de opdrachtgever.
- De opdrachtnemer dient de ontbrekende gegevens aan te vullen in het Excel format. Inclusief registratie van ontbrekende informatie.

Digitaal Dossier

naar worden verwezen in voorliggende evaluatie. Voorkomen moet worden om zaken opnieuw te doen; aanvullen aanscherpen etc. is wel gewenst.

- Het dossier is een digitale mappenstructuur horend bij de Exceltabel en bevat achtergrondinformatie zoals interviews, verslagen, monitoringsgegevens (incl. data zelf), registraties, etc. en wordt voorzien van een inhoudsopgave. Dit dient tevens in de reeds genoemde relationele database te worden vastgelegd.

Rapportage

- Rapportages gaan zowel in op de vraagstellingen zoals geformuleerd in 2.4 uitvoering van de maatregelen uit het beheerplan als op de uitvoering van het proces rond communicatie, handhaving, monitoring, etc. en doen aanbevelingen ter verbetering hiervan voor de volgende generatie beheerplannen.
- Resultaten beschreven in de rapportage dienen te worden onderbouwd aan de hand van interviews en kwantitatieve- en kwalitatieve data. Indien de data niet beschikbaar is dient dit vermeld te worden. In het geval dat er onvoldoende 'harde' gegevens zijn om een (wetenschappelijke) oordeel te kunnen geven, is het toch waardevol om conclusies te trekken. Het is belangrijk steeds de expliciet de status van oordeel/conclusie te vermelden (bijv. 'best guess', inschatting, aanname, expert judgement, op basis van wetenschappelijke (vermelde) bron, o.b.v. jurisprudentiebron).
- De rapportages bevat afbeeldingen van GIS overzichtskaart en detailkaarten waarop de maatregelen en (bestaande, nieuwe) menselijke activiteiten staan weergegeven. De GIS bestanden worden tevens los aangeleverd volgens eisen van RWS.

4. Proces

Opdrachtgever stelt minimaal de volgende eisen aan het proces:

Informatieverzoeken en interviews

Voordat wordt gestart met gesprekken dient dit eerst te worden opgesteld en afgestemd met opdrachtgever bij het plan van aanpak. Bij afstemming worden de volgende elementen besproken:

- Overzicht van welke organisaties, afdelingen en contactpersonen om welke informatie gevraagd gaan worden (informatieverzoeken)
- Overzicht van (combinatie van) te interviewen contactpersonen
- Grove planning van de interviews
- Opzet van interviews (welke vragen worden gesteld)

Om informatie namens de opdrachtgever te verzamelen dient de opdrachtnemer contact op te nemen met allerlei instanties (bevoegde gezagen, handhavers, terreinbeheerders, vertegenwoordigers van branches / sectoren, etc.). De opdrachtnemer dient SMART afspraken te maken met de contactpersoon van de instanties over wanneer (en) welke informatie benodigd is, inclusief een schriftelijke toelichting over de gewenste informatie. Op deze manier kan de contactpersoon over voldoende tijd beschikken voor de voorbereiding.

Voor Waddenzee geldt hierbij tevens dat voor een deel van de maatregelen en activiteiten al registraties en rapportages zijn opgevraagd. Aan de betrokken instanties dient de checkvraag gesteld te worden of de informatie die beschikbaar is bij de opdrachtgever inderdaad de juiste en actuele informatie is, of dat deze nog aangevuld moet worden voor de evaluatie.

De genoemde interviews kunnen in de vorm van 1-op-1 gesprekken of per organisatie of branche, maar ook groepsgesprekken zijn mogelijk. Voorwaarde is dat deelnemers voldoende en relevante informatie kunnen delen. De opdrachtnemer moet er in de aanpak rekening mee houden dat niet altijd 1 gesprek afdoende is om een goed beeld te krijgen van de ontwikkelingen of de uitvoering. Er dient afgestemd te worden of de opdrachtgever aanwezig is bij interviews.

Samenwerking en overleg

De opdrachtgever wil met de opdrachtnemer specifiek over de evaluatie van gebruik en beheer WZ en NZKZ elke drie weken een voortgangsoverleg. In dit overleg nemen vanuit de opdrachtgever de landelijke projectleiders / ecologen vanuit RWS WV de regionale projectleiders / ecologen betrokken bij WZ en NZKZ. In dit overleg wordt in elk geval besproken: voortgang werkzaamheden, issues bij uitvoering van werkzaamheden, de planning en (concept) resultaten.

De opdrachtnemer houdt hierbij een actielijst en een gedetailleerde planning bij opgedeeld in relevante werkzaamheden en producten, inclusief afstemming van resultaten met externe partijen. Een actuele actielijst en planning levert de opdrachtnemer uiterlijk 3 werkdagen voorafgaand aan elk voortgangsoverleg aan.

Om de aanpak, voortgang en conceptresultaten af te stemmen met bevoegde gezagen en terreinbeheerders organiseert de opdrachtnemer een aantal informatiebijeenkomsten. Lijst van genodigden wordt opgesteld in nauw overleg met opdrachtgever. Tijdens dit overleg worden de aanpak en de tot dan toe gerealiseerde resultaten besproken en waar nodig bijgesteld, inclusief de planning. Ook het opstellen van agenda, presenteren van resultaten en verslaglegging van bijeenkomst horen bij de opdracht. Deze bijeenkomsten zijn minimaal 1 aan het begin van het project, 1 halverwege met concept resultaten en 1 aan het eind.

Tevens zal de opdrachtnemer het plan van aanpak en de (concept)resultaten toelichten / presenteren binnen een bestuurlijk overleg (welk overleg in het waddegebied is nog niet gedefinieerd), in elk geval aan het begin en het eind van de evaluatie. Dit is inclusief voorbereiding en verslaglegging.

Aan het eind van de opdracht voor evaluatie wordt tevens in elk geval 1 brede informatiebijeenkomst gehouden voor alle belanghebbenden, dan wel geïnteresseerden. Plannen, uitnodigen, agenda opstellen, presenteren, verslaglegging horen bij de opdracht. Er is ondersteuning vanuit regionaal omgevingsmanagement vanuit de opdrachtgever.

Communicatie

Communicatie verloopt via de kanalen en richtlijnen van de opdrachtgever. Opdrachtnemer wordt gevraagd mee te werken aan de totstandkoming van communicatiemiddelen (zoals persberichten rond mijlpalen, webtekst, woordvoeringslijn en Q&A's). Dit gebeurt voornamelijk in de vorm van het leveren van inhoudelijke input en / of conceptteksten. Deze werkzaamheden zijn onderdeel van de opdracht. Het kan voorkomen dat de projectleider of omgevingsmanager van de opdrachtnemer wordt gevraagd of benaderd voor mediawoordvoering. Dit gebeurt altijd alleen na toestemming vooraf en afstemming / voorbereiding met opdrachtgever.

Appendix 3: Vraagspecificatie inventarisatie en evaluatie beheer en gebruik IJsselmeergebied

1. AANLEIDING

De 1^e generatie Natura 2000 (N2000) beheerplannen van het IJsselmeergebied dienen geëvalueerd te worden ter voorbereiding van de volgende, tweede generatie beheerplannen. Het gaat hierbij om de volgende zes beheerplannen:

- IJsselmeer
- Markermeer & IJmeer
- Eemmeer & Gooimeer-zuidoever
- Veluwerandmeren
- Ketelmeer & Vossemeer
- Zwarte Meer¹¹.

De beheerplannen voor deze N2000-gebieden zijn in werking getreden vanaf maart 2018; zij moeten – vanuit een wettelijke geldigheidsduur van 6 jaar (zie Wet natuurbescherming, hierna Wnb) - opnieuw worden vastgesteld in maart 2024, alhoewel een wettelijk verlengingsbesluit wordt voorbereid (voor een periode van maximaal nog eens 6 jaar). Alle N2000-gebieden behoren tot de Rijkswateren, en zijn daarmee onderdeel van het buitendijkse areaal van RWS Midden-Nederland (RWS-MN).

Voorafgaand aan de ecologische evaluatie van het doelbereik¹² van de zgn. natuurdoelen voor de N2000-gebieden van het IJsselmeergebied in de huidige beheerplanperiode 2017-2023 moet een inventarisatie en evaluatie uitgevoerd worden van:

1. Het gebruik (de menselijke activiteiten) en ontwikkelingen daarin;
2. Het gevoerde ecologisch beheer van buitendijkse terreinen met N2000-doelen incl. de aldaar uitgevoerde (mitigerende) maatregel voor inrichting en beheer;
3. De regulering van het gebruik en beheer (punten 1 en 2) en de toezicht en handhaving daarop¹³.

De inventarisatie en evaluatie strekken zich uit over de periode 2010 – heden. De studie is in feite een actualisatie van het rapport 'Inventarisatie bestaand gebruik IJsselmeergebied' van 2011¹⁴, dit in samenhang met de beide NEA's¹⁵.

In de navolgende paragrafen worden kort beschreven:

- De opdracht (§2)
- De uitgangspunten (§3)
- De projectomgeving (§4)
- De op te leveren producten incl. het format van oplevering (§5).

2. OPDRACHT

2.1 Kader

¹¹ Voor de zes beheerplannen: zie [IJsselmeergebied - Natura 2000 Rijkswaterstaat \(rwsnatura2000.nl\)](http://rwsnatura2000.nl)

¹² Zie voor de definitie van doelbereik en natuurdoelen hoofdstuk 2.

¹³ Regulering binnen een beheerplan gebeurt door het vrijstellen van vergunningplichtige activiteiten met en zonder specifieke voorwaarden, de vergunningplicht van activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtige blijven, en de mitigatie van niet-vergunningplichtige activiteiten.

¹⁴ Inventarisatie bestaand gebruik IJsselmeergebied - Geactualiseerd overzicht ten behoeve van het beheerplan Natura 2000 voor het IJsselmeergebied. 6 april 2011. Rapport nr. 10-237. R.G. Verbeek, D.J. ten Brink, L.G. Turlings, H.A.M. Prinsen, L.S.A. Anema. Witteveen+Bos (Rotterdam) & Bureau Waardenburg bv (Culemborg).

¹⁵ Nadere effectenanalyse huidige activiteiten IJsselmeergebied. 28 december 2011. Witteveen+Bos (Deventer). Nadere effectenanalyse huidige activiteiten IJsselmeergebied fase II. 20 december 2011. Witteveen+Bos (Deventer), Bureau Waardenburg (Culemborg).

De verwachting is dat het inventariserend en evaluatief onderzoek tot de conclusie zal leiden dat de bij de beheerplannen betrokken stakeholders niet duidelijk genoeg hebben afgesproken welke partij welke gegevens verzamelt en actualiseert. Niettemin is de feitelijk aanwezige informatie cruciaal voor het beoordelen in hoeverre gebruik en beheer van de N2000-gebieden hebben bijgedragen aan het al dan niet behalen van het bereiken van de instandhoudingsdoelen.

De opdracht heeft tot doel om voor de zes N2000-gebieden van RWS-MN:

1. Te inventariseren en te evalueren welke informatie over het gebruik en beheer beschikbaar is bij de verschillende bronhouders, en welke ontwikkelingen in gebruik en beheer zich in het IJsselmeergebied hebben voorgedaan;
2. Te inventariseren en te evalueren welke ruimtelijke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden waarvoor vergunning Wnb is aangevraagd, waarbij sprake kan zijn van nieuw gebruik dan wel gewijzigd gebruik;
3. Te inventariseren en te evalueren hoe regulering van het gebruik - gegeven de in de beheerplannen afgesproken vrijstellingsvoorwaarden - in beginsel vergunningplichtige activiteiten Wnb - heeft plaatsgevonden;
4. Vast te stellen welke gewenste informatie over gebruik en beheer alsook regulering van vrijgestelde activiteiten niet beschikbaar is (complementair aan 1. t/m 3.);
5. Op basis van voorgaande te bepalen welke informatie alsnog nodig is teneinde een verantwoorde ecologische evaluatie te kunnen uitvoeren; deze acties worden vastgelegd in de vorm van geprioriteerde aanbevelingen op basis waarvan alsnog extra onderzoek kan uitgevoerd.

Nevendoeel van het onderhavig project is dat voor de volgende generaties beheerplannen N2000 van het IJsselmeergebied duidelijke afspraken met de stakeholders gemaakt kunnen worden over de verantwoordelijkheden met betrekking tot het verzamelen en bewerken van informatie over het IJsselmeergebied.

2.2 Specifieke vraagstelling

In dit project dienen de onderstaande aspecten geïnventariseerd en beoordeeld te worden:

- Menselijk gebruik (§2.2.1)
- Natuurbeheer incl. mitigerende maatregelen (§2.2.2)
- Vergunningverlening, en handhaving en toezicht (§2.2.3)
- Extra onderzoek en aanbevelingen (§2.2.4).

2.2.1 Menselijk gebruik

a. Niet-vergunningplichtige en vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten (cat. 0-2)

Eerst dienen de zes beheerplannen onderzocht te worden op de ontwikkelingen van de huidige activiteiten, zoals per beheerplan genoemd in de bijlagen A van die beheerplannen, en dan specifiek de volgende drie categorieën:

- Categorie 0: Activiteiten zonder significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen
- Categorie 1: Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden
- Categorie 2: Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, mét specifieke voorwaarden.

b. Vergunningplichtige activiteiten en activiteiten waarvoor mitigatie vereist (cat. 3-4)

Vervolgens dienen de zes N2000-gebieden onderzocht te worden op de ontwikkelingen van de 'huidige activiteiten', zoals die per beheerplan zijn opgenomen in de bijlagen A.

Deze opdracht geldt specifiek voor de volgende twee categorieën:

- Categorie 3: Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven
- Categorie 4: Niet-vergunningplichtige activiteiten waarvoor mitigatie vereist is.

Specifiek te onderzoeken

- Algemeen: Op basis van de inventarisatie, evaluatie én gesprekken met beheerders/handhavers uit het veld, categoriseert de opdrachtnemer deze activiteiten:
 - Welke activiteiten zijn in aard en omvang gelijk gebleven ten opzichte van de NEA en het beheerplan?¹⁶

¹⁶ Of activiteiten die ongewijzigd zijn gebleven ten opzichte van het begin van de vigerende beheerplanperiode al dan niet onder dezelfde voorwaarden vrijgesteld kunnen blijven van de vergunningplicht in het kader van de

- Welke activiteiten zijn nieuw?
- Welke activiteiten zijn in aard of omvang gewijzigd sinds vaststelling van het beheerplan?
- De activiteiten die nieuw zijn, in aard of omvang zijn gewijzigd, worden middels deskundigenoordeel en interviews beoordeeld op het (mogelijk significante) effect op de instandhoudingsdoelen.
- De activiteiten die niet nieuw zijn en niet in aard of omvang zijn gewijzigd, worden niet verder onderzocht. Bij deze activiteiten wordt ervan uitgegaan dat het (mogelijk significante) effect op de instandhoudingsdoelen niet anders zal zijn dan ten tijde van de NEA's 1 en 2. Deze activiteiten dienen wel in beeld te blijven bij de analyse van succes- en faalfactoren rond het al dan niet realiseren van doelbereik tegen het geheel van beheer, maatregelen en gebruik (cumulatie van effecten).

Relevante, maar niet volledige gegevens over gebruik in het IJsselmeergebied worden ter beschikking gesteld na gunning van de opdracht.

2.2.2 Natuurbeheer incl. mitigerende maatregelen

In het gehele IJsselmeergebied zijn de volgende drie terrein beherende organisaties (TBO's) actief: Staatsbosbeheer (SBB), Natuurmonumenten (NM) en It Fryske Gea (IFG). Daarnaast voert RWS op enkele buitendijkse terreinen zelf het ecologisch beheer.

De gegevens inzake de terreinen, het gevoerde beheer en de mitigerende maatregelen worden niet verzameld per N2000-gebied, maar per TBO.

Specifiek te onderzoeken

- a. Welk beheer is sinds 2010 in de buitendijkse gebieden bij deze TBO's uitgevoerd, en waar is dit beheer beschreven en vastgelegd? Voor een aantal gebieden zijn op lokaal schaal- en detailniveau uitgewerkte beheerplannen gemaakt, voor andere gebieden wordt het beheer 'overgelaten' aan de kennis en ervaring van de TBO.
- b. In welke gebieden is het beheer sinds 2010 veranderd of aangepast, rechtstreeks ten gevolge van de beheerplannen N2000 van het IJsselmeergebied; waaruit bestond het oorspronkelijke en bestaat het aangepaste beheer?
- c. In welke gebieden is het beheer gewijzigd ten gevolge van een KRW en N2000 aanlegmaatregel; waaruit bestond het oorspronkelijke en bestaat het aangepaste beheer?
- d. Zijn de maatregelen uit de vigerende 6 beheerplannen inderdaad volgens plan (omvang, plaats, aard, etc.) uitgevoerd of deels uitgevoerd? Zo niet, waar zijn dan de oorzaken in gelegen? Mogelijke oorzaken zijn:
 - Onvoldoende (financiële of capaciteit gerelateerde) middelen
 - Onvoldoende (maatschappelijk) draagvlak
 - Veranderende inzichten ten aanzien van verwachte effectiviteit
 - Andere redenen.
- e. Van welke gebieden zijn sinds 2010 ecologische monitoringrapporten verschenen; zijn deze beschikbaar?
- f. Zijn bij de TBO's ecologische gegevens beschikbaar over de soorten en habitattypen van de Habitatrichtlijn (incl. de aanvullende soorten en typen in het Veegbesluit), die niet opgenomen zijn in de landelijke databases van MWTL of Sovon. Mogelijk dat er nog informatie benodigd is van soorten als de groenknolorchis en meervleermuis. Dat dient de opdrachtnemer nog verder na te gaan.

2.2.3 Vergunningverlening, en handhaving en toezicht

Vergunningen Wet natuurbescherming (Wnb) worden afgegeven door de Provincies / Omgevingsdiensten. Waterwet (Ww)-vergunningen (bevoegd gezag RWS) zijn in beginsel niet strijdig met N2000-doelen, tenzij het lozingen op het oppervlaktewater betreft. Andere relevante vergunningen zijn die m.b.t het Binnenvaart Politie Reglement (BPR; RWS) en de Ontgrondingenwet; RWS) m.b.t. veiligheid: kitesurfen, snelvaren e.d., als ook visserij (LNV). Is RWS vergunning aanvrager, dan is LNV rechtstreeks bevoegd gezag.

Regulering van activiteiten is onderdeel van categorieën zoals benoemd in § 2.2.1. Controle op deze regulering valt onder toezicht en handhaving (T&H). T&H hebben betrekking op:

- Groene wetten en wetten die de instandhoudingsdoelen N2000 kunnen beïnvloeden;

Wnb, zal afhankelijk zijn van de ecologische analyse in de vervolgstap op dit proces. Dit maakt geen onderdeel uit van dit deel van de opdracht.

- Gedragscode Recreatie IJsselmeergebied¹⁷.

Specifiek te onderzoeken:

- a. Hoeveel en welke vergunningen Wnb, BRP, Ontgrondingenwet en Visserijwet zijn sinds 2010 afgegeven, opgedeeld naar N2000-gebied¹⁸?
- b. Hoeveel en welke vergunningen Ww zijn sinds 2010 afgegeven, waar het lozingen van stoffen op het oppervlaktewater betreft, opgedeeld naar N2000-gebied?
- c. Zijn er vergunningen waarin er verschil optrad tussen de activiteit zoals vergund en de activiteit in de gerealiseerde situatie, zowel in de zin van over- of onderschrijding? Is het mogelijk geweest dit te achterhalen en te kwantificeren?
- d. In welke mate heeft in de praktijk naleving plaatsgevonden van de vrijstellingsvoorwaarden uit de beheerplannen (bv. voor visserij, recreatie, civiele werken, recreatie); zijn de vrijstellingsvoorwaarden praktisch uitvoerbaar geweest, en welke redenen waren er die naleving beperkten?
- e. In welke mate heeft handhaving en toezicht plaatsgevonden op de vrijstellingsvoorwaarden in de beheerplannen; waren de regels voldoende duidelijk, en waren de voorwaarden handhaafbaar?
- f. Bovenstaande punten d. en e. gelden ook voor de Gedragscode.

2.2.4 Aanbevelingen voor extra onderzoek

Verwacht wordt dat gedurende het project blijkt dat voor de diverse gebruiksaspecten niet voldoende (verzamelde) informatie over de afgelopen jaren voor handen is. Dit kan dan informatie zijn die van belang is voor het beoordelen van de bijdrage van dat gebruik aan het behalen van de instandhoudingsdoelen. In dat geval kan bij de opdrachtgever de behoefte bestaan aan extra onderzoek naar het gebruik bijvoorbeeld m.b.t. kitesurfen, overige recreatievormen, baggeren, zandsuppletie, visserij, e.d.

Aanbevelingen voor eventueel dergelijk aanvullend onderzoek in de vorm van interviews vormen een tussenproduct van deze opdracht. Deze interviews zijn opgenomen als 'variabel'. Deze aanbevelingen zijn voorzien van een kostenraming, op basis waarvan opdrachtgever een besluit neemt in overleg met opdrachtnemer.

3. UITGANGSPUNTEN

De onderstaande uitgangspunten gelden voor onderhavige vraagspecificatie, en worden niet nader onderzocht.

Algemeen

- Alle gebruik en beheer wordt onderzocht in de periode vanaf 2010 (einddatum onderzoek 1^e generatie beheerplannen N2000 IJsselmeergebied) tot heden; vergelijkend materiaal tot 2010 is te vinden in de NEA's 1 en 2.
- Alle inventarisatiegegevens m.b.t. gebruik en beheer –voor zover dat niet al in deze vraagspecificatie is aangegeven- worden verzameld en weergegeven op het niveau van de zes onderscheiden N2000-gebieden c.q. beheerplannen.
- Voor alle aspecten, besproken in de vraagspecificatie wordt beoordeeld wat de kwaliteit, compleetheid en daarmee betrouwbaarheid is van de verzamelde gegevens; dit in relatie tot het beoordelen van de bijdrage aan het behalen van de instandhoudingsdoelen;
- Voor alle aspecten, besproken in de vraagspecificatie wordt relevante informatie geregistreerd (bv. namen van contactpersonen, bronnen / vindplaatsen van data en informatie, ..).

Wetgeving en vergunningen

- Het vergunningsproces wordt niet onderzocht in deze opdracht; dit valt onder de aparte procesevaluatie van de eerste generatie beheerplannen N2000 IJsselmeergebied.
- Uitgangspunt is ook dat vergunde activiteiten anders dan via Wnb niet strijdig zijn met de natuurdoelen (een KRW-maatregel is b.v. niet strijdig met N2000-doelen), aangezien dit specifiek onderdeel is geweest van het vergunning proces.

¹⁷ Zie Natura 2000 Beheerplan IJsselmeergebied 2017-2023, Algemeen deel: §4.4 Rust- en recreatiebenadering en gedragscode recreatie (p. 33-36); ook:

https://www.vogelbescherming.nl/docs/bd8fd199-0639-4c9b-aa8d-f76b730fae5a.pdf?_ga=2.131172683.570323157.1620379265-556413889.1571228552

¹⁸ Het vergunningenproces zelf wordt niet beoordeeld.

4. DE PROJECTOMGEVING

Opdrachtnemer

Naast het opleveren van tussenproducten en eindproduct (zie 6) voert de opdrachtnemer de volgende werkzaamheden uit:

- Organiseren interviews, op basis van door opdrachtgever verstrekte gegevens van contactpersonen
- Organiseren reguliere opdrachtgever-opdrachtnemer overleggen
- Voorzitten en verslagleggen interviews, overleggen e.d.
- Bijhouden besluitenlijst, plannen voortgang werkzaamheden, interviews, opleveren producten etc.

De opdrachtnemer houdt hierbij een actielijst en een gedetailleerde planning bij, opgedeeld in relevante werkzaamheden en producten, inclusief afstemming van resultaten met externe partijen. Een actuele actielijst en planning levert de opdrachtnemer uiterlijk 3 werkdagen voorafgaand aan elk voortgangsoverleg aan. Tussentijds overleg met detailvragen hoort ook bij dit overleg.

Tevens zal de opdrachtnemer de (concept)resultaten toelichten en presenteren in een (facultatief) bestuurlijk overleg (welk overleg in het IJsselmeergebied is nog niet gedefinieerd), in elk geval aan het begin en het eind van de evaluatie. Dit is inclusief voorbereiding en verslaglegging. Of deze overleggen zullen worden gehouden, wordt mede bepaald door de ambtelijke vertegenwoordigers van de 6 IJsselmeergebied-provincies.

Opdrachtgever

In overleg met opdrachtnemer voert opdrachtgever de volgende werkzaamheden uit:

- voert overleggen met opdrachtnemer, en betreft daarbij de projectleider RWS-MN;
- projectleider RWS-MN zit bij alle relevante voortgang overleggen met opdrachtnemer, en alle dan wel nader te bepalen representatief aantal interviews met opdrachtnemer en organisaties;
- verzorgt de communicatie (intern, extern) en het omgevingsmanagement.

De interviews kunnen in de vorm van 1-op-1 gesprekken of per organisatie of branche, maar ook groeps gesprekken zijn mogelijk. Voorwaarde is dat deelnemers voldoende en relevante kwalitatieve informatie kunnen delen. De opdrachtnemer moet er in de aanpak rekening mee houden dat niet altijd één gesprek afdoende is om een goed beeld te krijgen van de ontwikkelingen of de uitvoering. Hiermee is in de Staat van Tarieven en Prijzen rekening gehouden. Er dient afgestemd te worden of de opdrachtgever aanwezig is bij interviews.

5. OP TE LEVEREN PRODUCTEN INCL. HET FORMAT VAN OPLEVERING

De resultaten van het onderzoek dienen te worden gerapporteerd in:

- Een conceptrapporten Inventarisatie gebruik beheer en ecologie IJsselmeergebied, te bespreken en vast te stellen op opdrachtgever-opdrachtnemer overleg
- Aanbevelingen voor eventueel dergelijk aanvullende extra interviews (zie 2.2.4)
- Definitief rapport Inventarisatie gebruik beheer en ecologie IJsselmeergebied, te bespreken en vast te stellen op opdrachtgever-opdrachtnemer overleg, inclusief
 - o Verslagen van overleggen en interviews
 - o Data (feitelijke data en beschrijving metadata)
 - o GIS-kaarten (maatregelen, gebruik e.d.)
 - o Aanbevelingen voor nieuw te beoordelen gebruik
 - o Aanbevelingen voor aanvullend onderzoek.

Opmerkingen met betrekking tot het eindrapport

In het eindrapport dienen:

- De maatregelen en data per beheerplan zo uitputtend mogelijk te worden verwerkt in een overzichtelijke tabel in bijvoorbeeld Excel-formaat;
- De tabellen qua opzet zo veel mogelijk aan te sluiten op de formats die bij de opdrachten van RWS Noord-Nederland, Zee & Delta en West-Nederland-Zuid zijn meegegeven (aan te leveren na gunning);

- De resultaten moeten zo veel mogelijk in termen van kwantiteit indien mogelijk (b.v. sluispassages) en anders kwalitatief, voor zo ver mogelijk;
- Aanbevelingen gedaan te worden m.b.t nader onderzoek.

Opmerkingen met betrekking tot aanbevelingen nieuw gebruik

Het kan betreffen:

- activiteiten uit categorie 0 (bijlage beheerplannen gebieden) waarvan overwogen moet worden om ze in het nieuwe beheerplan op te nemen; het (sinds 2010) veranderd gebruik ('in betekenende mate') kan leiden tot mogelijk significante gevolgen;
- (sinds 2010) nieuw ontstane activiteiten of activiteiten die op korte termijn reëel worden geacht; per gebruik wordt een beschrijving en kostenindicatie opgenomen voor het in beeld breng van dit gebruik.

Opmerkingen met betrekking tot GIS-kaarten

- Kaarten (figuren) bieden geografische / ruimtelijke informatie over de ontwikkeling van het gebruik van het IJsselmeergebied, dit op basis van de verzamelde informatie binnen deze opdracht. Ze worden als pdf opgenomen in het eindrapport; de onderliggende GIS-data worden aangeleverd in het format dat voor RWS is in te lezen in de bestaande programma's. Het kunnen nieuwe bestanden betreffen of bestaande bestanden in gebruik bij RWS¹⁹, die worden aangevuld met de in deze studie verzamelde ruimtelijke informatie.
- De kaarten moeten goed leesbaar zijn, dus mogelijk moet één (aspect)kaart van het gehele IJsselmeergebied worden opgeknipt in deelkaartjes voor de 6 N2000-gebieden.
- De wijze waarop data en het format waarin de kaarten aan opdrachtgever aangeleverd worden, is te vinden in 'Specificaties levering GIS-producten bij levering van GIS-producten door opdrachtnemers aan RWS', 8 december 2017, Min I&M/RWS.

Opmerking met betrekking tot aanbevelingen

- Aanbevelingen betreffen met name het uit te voeren onderzoek gedurende de jaren van de (verlengde) beheerplannen op die aspecten, die blijkens de inventarisatie en evaluatie onvoldoende afgedekt geweest zijn. Hierbij wordt onderbouwd wat het aanbevolen onderzoek (in termen van veldwerk dan wel desktopstudies) zou moeten opleveren ten behoeve van het 2^e beheerplan, met daarbij de prioriteit aangegeven (in de vorm van indeling / classificatie).

¹⁹ Zie <https://www.rijkswaterstaat.nl/zakelijk/open-data>